

Det hjälper men det räcker inte

En rapport om vårdnadshavare,
föräldramedling och utsatthet
på nätet bland barn och unga
i åldrarna 13–18 år

Mediemyndigheten

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Mediemyndigheten, diarienummer 25/04332

Projekt: SIC SE 101158399

Deliverable: D2.1 Reports (demographic study and strategies online)

Det hjälper men det räcker inte.

En rapport om vårdnadshavare, föräldramedling och utsatthet på nätet bland barn och unga i åldrarna 13–18 år

Utgivare: Mediemyndigheten

Författare: Martin Karlsson

Telefon: 08-580 070 00

E-post: registrator@mediemyndigheten.se

Layout: Typoform

År: 2026

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Introduktion.....	6
2.1 Syfte och frågeställningar	7
3. Bakgrund och teoretiska utgångspunkter	9
3.1 Definitioner av utsatthet och risker på nätet	9
3.2 Barns och ungas utsatthet på nätet	10
3.3 Barns och ungas utsatthet i skola och andra miljöer	11
3.4 Vårdnadshavaransvar och föräldramedling	13
4. Metod och källmaterial	18
4.1 Data och datainsamling	18
4.2 Undersökningsvariabler	18
4.3 Analysmetoder.....	21
5. Resultatredovisning.....	23
5.1 Utsatthetens fördelning bland olika grupper	23
5.2 Korrelationsanalyser.....	24
5.3 Regressionsanalys.....	33
6. Slutsatser.....	39
6.1 Ett begränsat men allvarligt och sammansatt problem	39
6.2 Något lägre utsatthet bland barn i familjer med högre socioekonomisk status	39
6.3 Något lägre utsatthet bland barn med aktiv och/eller restriktiv föräldramedling	40
6.4 Vårdnadshavaransvar och föräldramedling utgör delar av en bredare lösning	41
7. Litteratur	44
8. Bilaga 1. Regressionsanalys.....	48

1.

Sammanfattning

Sammanfattning

I rapporten *Det hjälper men det räcker inte* redovisas analyser av samband mellan utsatthet på nätet bland svenska barn och unga i åldrarna 13–18 år och deras vårdnadshavares ekonomi, utbildningsnivå och härkomst. Analyserna inbegriper också samband mellan utsatthet på nätet och så kallad föräldra-medling. Närmare bestämt om utsattheten är lägre eller högre bland barn som har regler för sin medieanvändning och/eller samtalar med sina vårdnadshavare om medieanvändningen. Analyserna bygger på data som samlades in till *Ungar & medier* mellan 15 oktober 2024 och 6 februari 2025, och är avgränsade till utsatthet för så kallat anti-socialt kommunikativt handlande där barn och unga blir föremål för andras kränkningar på nätet. Exempelvis i form av mobbning, hot och sexuella trakasserier.

Att följa och analysera medieutvecklingen bland barn och unga och deras vårdnadshavare utgör ett viktigt led i arbetet med att förebygga utsatthet på nätet bland barn och unga. Inte minst på grund av den framskjutna position som vårdnadshavare i Sverige, och Europa, har fått vad gäller ansvaret att skydda barn från skadlig mediepåverkan under de senaste 40 åren (Andersson m.fl., 2025). Men också på grund av vår kunskap om de olika förutsättningar som föreligger i olika familjer (Danielsson, 2021; V. Katz & Hightower, 2023; Livingstone & Blum-Ross, 2020; Paus-Hasebrink m.fl., 2019; Sandberg m.fl., 2024), vad gäller att efterleva skyldigheterna som följer med det ansvaret.

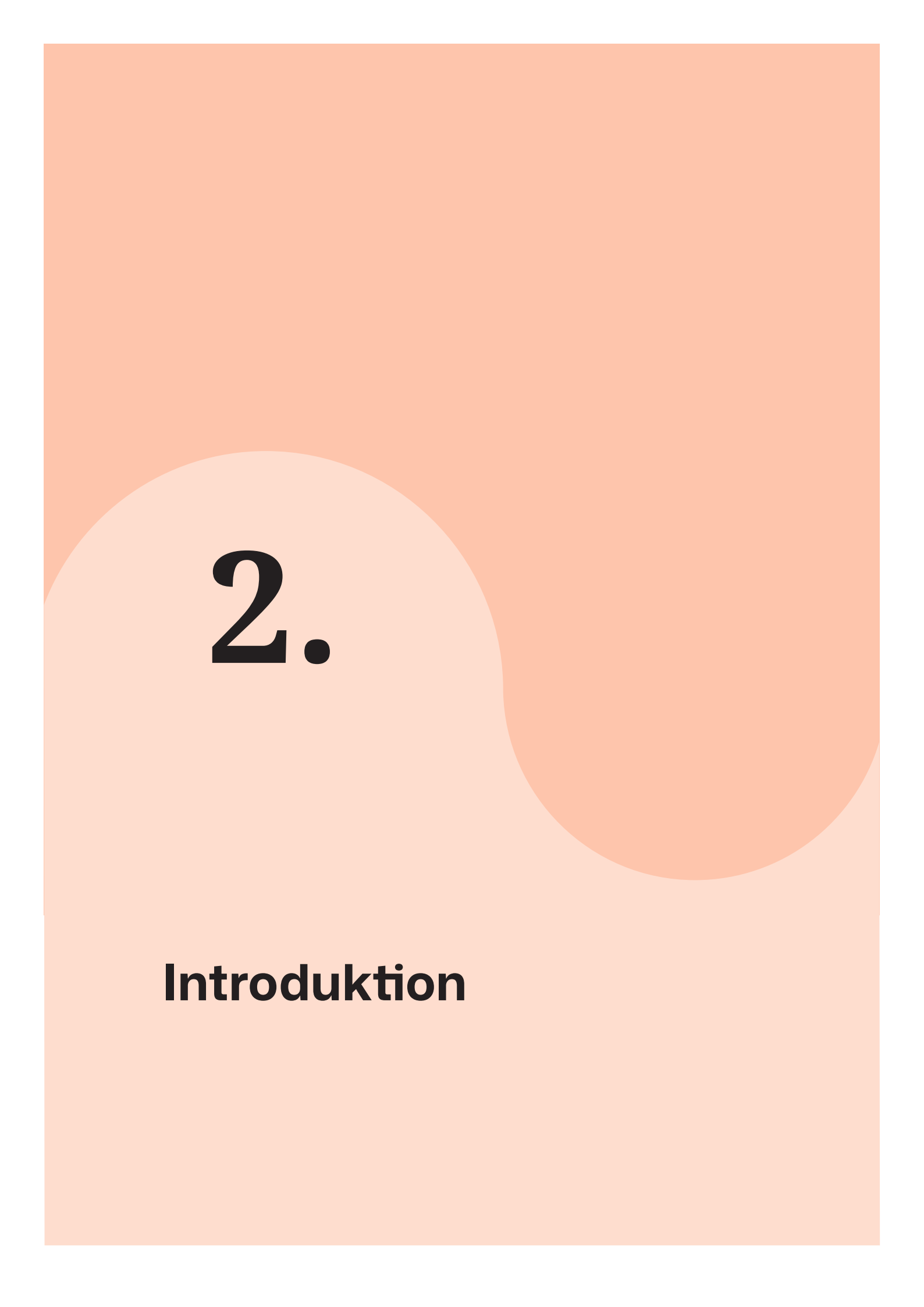
Avsikten med rapporten är att öka kunskapen om betydelsen av demografisk bakgrund i barns och ungas medieanvändning och därmed bidra till att arbetet med att stärka barn som medvetna medieanvändare och att skydda dem från skadlig mediepåverkan utformas och genomförs på ett jämlikt sätt. Rapporten utgör även ett delprojekt med beteckningen T2.1, i Mediemyndighetens avtal med EU-kommissionen (101158399) för Safer Internet Centre Sverige under projektperioden 2025-01-01 t.o.m. 2026-06-30.

Av rapporten framgår att utsattheten på nätet bland svenska barn i åldrarna 13–18 år är något högre bland barn i familjer med låg ekonomisk standard och med vårdnadshavare som har lägre utbildning. Det gäller även för de allra mest utsatta grupperna av barn och unga, närmare bestämt flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar. Sambanden mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavarnas socioekonomiska status går däremot inte att betrakta som starka, snarare svaga till måttligt starka.

Sambanden mellan utsatthet på nätet bland barn och unga i åldrarna 13–18 år och föräldra-medling går inte heller att beteckna som starka. Dessutom är mönstret inte lika entydigt som i fallet med vårdnadshavarnas socioekonomiska status. Bland vissa grupper av barn och unga kan exempelvis utsatt-

heten vara något högre bland de som har regler för sin medieanvändning och/eller ofta samtalar med sina vårdnadshavare om medieanvändningen. Medan den samtidigt är lägre bland andra grupper som också har regler och/eller samtalar om medieanvändningen med sina vårdnadshavare. Resultaten ska emellertid inte tolkas som att föräldramedling inte har någon betydelse eller rent av leder till mera utsatthet. Dels eftersom den data som använts i analyserna inte möjliggör några analyser i termer av orsak och verkan och att samtal och regler av den anledningen lika gärna kan vara en följd av högre utsatthet, om det alls föreligger något kausalt samband. Dels eftersom det kan vara svårt att avgöra hur mycket eller litet om medieanvändningen som faktiskt ryms i de samtal som förekommer mellan barn och vårdnadshavare.

Med anledning av de jämförelsevis svaga samband som framkom i analysen blir den övergripande slutsatsen att vårdnadshavaransvar och föräldramedling, ensamma inte räcker till för att skydda barn från skadlig mediepåverkan och lösa problemet med barns utsatthet på nätet. I likhet med myndighetens tidigare undersökningar av utsatthet på nätet, föreslås i stället en holistisk väg framåt (Andersson m.fl., 2024, s. 65) där även andra aktörer engageras, ännu mera, i arbetet med att förebygga utsatthet på nätet. Det gäller inte minst skolan, som i tidigare forskning, visat sig vara en viktig bundsförvant i kampen mot nätmobbning (Berne & Frisé, 2020, s. 48). Därutöver är det också viktigt att målen med Förordningen om digitala tjänster (Digital Services Act, DSA) följs upp och utvärderas. För att säkerställa att också plattformarna tar sitt ansvar vad gäller skydd av barn från skadlig mediepåverkan. På längre sikt torde det också bli nödvändigt att trappa upp arbetet med att forma sunda normer och attityder bland barn och unga. Inte minst kopplat till kön och jämställdhet eftersom en oproportionerligt stor del av mobbningen, hoten och trakasserierna på nätet riktas mot flickor.

2.

Introduktion

Introduktion

Vårdnadshavare har kanske aldrig haft ett så stort ansvar för att skydda barn från skadlig mediepåverkan som i dag. Allt sedan det svenska etermedie-monopolet upplöstes i början av 1990-talet och internets utbredning i den svenska befolkningen kort därefter, har både tillgången på och utbudet av medieinnehåll ökat lavinartat bland svenska barn och unga. Vare sig det handlar om Disney-filmer eller kompisars videor och meddelanden på sociala medier. Parallellt med denna historiska utveckling, i vad som kan betecknas som den privatiserade ansvarsperioden (Andersson m.fl., 2025), har alltså både vårdnadshavare och deras barn, med stöd från staten i form av utbildning och rekommendationer, fått en allt större uppgift när det kommer till att stötta barn och skydda dem från skadlig mediepåverkan.

Denna uppgift är svår. Inte minst bland småbarnsföräldrar där känslor av otillräcklighet (Sandberg m.fl., 2024) förekommer i kombination med ett ökat missnöje gentemot de plattformar där barnen tillbringar stora delar av sin tid (Christofferson & Strandell, 2025, s. 9) och stärkta attityder i fråga om att stat och myndigheter har ett mycket stort ansvar för barns skydd i medieanvändningen (2025, s. 18). Samtidigt förefaller de allra flesta vårdnadshavare vara överens om att de själva har det största ansvaret och så har också varit fallet under flera år (2025, s. 87).

Flera studier pekar på att förutsättningarna för vårdnadshavare att stötta sina barn i medieanvändningen och skydda dem från skadlig mediepåverkan kan se väldigt olika ut. I synnerhet beroende på familjens socioekonomiska status (Berne & Frisé, 2020, s. 47; Danielsson, 2021; V. Katz & Hightower, 2023; Paus-Hasebrink m.fl., 2019). Därtill framgår i flera av Mediemyndighetens egna intervjuer med barn och unga i mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet att tröskeln för barn att berätta för vuxna om sina erfarenheter på nätet kan upplevas som väldigt hög. Dels på grund av att barn kan uppleva vårdnadshavare som oförstående eller ointresserade (Cardell m.fl., 2024). Dels på grund av skamkänslor och oro inför vad vårdnadshavarna ska säga (Kjellström, 2026).

Givet dessa parallella och delvis motsägelsefulla omständigheter blir det både relevant och angeläget att fråga vad vårdnadshavare faktiskt *kan* göra för att skydda sina barn mot skadlig mediepåverkan? Inte minst när det gäller den, kanske, allra värsta formen av skadlig mediepåverkan idag – mobbning, hot och sexuella trakasserier på nätet. Som, föga förvånande, har visat sig hänga ihop med ett kraftigt försämrat psykiskt välbefinnande hos dem som drabbas och i vissa fall även självmordsförsök (Andersson m.fl., 2024; Berne & Frisé, 2020, s. 51) I föreliggande rapport undersöks därför de statistiska sambanden mellan utsatthet på nätet, närmare bestämt barns och ungas erfarenheter av mobbning, hot och sexuella trakasserier, och deras vårdnadshavares demografiska bakgrund och strategier för att forma och påverka barnens

medieanvändning. Rapporten ger inte något uttömmande svar på frågan om vad vårdnadshavare kan göra, men bidrar däremot med viktig och värdefull kunskap till det strategiska arbetet med att göra nätet till en tryggare och säkrare plats för alla barn och unga.

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur barns och ungas demografiska bakgrund hänger samman med barns och ungas utsatthet på nätet. Avsikten är att öka kunskapen om betydelsen av demografisk bakgrund i barns och ungas medieanvändning och därmed bidra till att arbetet med att stärka barn som medvetna medieanvändare och att skydda dem från skadlig mediepåverkan utformas och genomförs på ett jämlikt sätt. Rapporten utgör även ett delprojekt med beteckningen T2.1, i Mediemyndighetens avtal med EU-kommissionen (101158399) för Safer Internet Centre Sverige under projektperioden 2025-01-01 t.o.m. 2026-06-30.

Studien operationaliseras med hjälp av följande frågeställningar:

Hur går det att beskriva sambandet/sambanden mellan svenska vårdnadshavares ekonomi, utbildningsnivå och härkomst och barns och ungas utsatthet på nätet bland barn och unga i åldrarna 13–18 år?

- Finns det andra modererande variabler (t.ex. restriktiv/tillåtande föräldramedling)?
- Går det att identifiera några särskilt sårbara grupper av barn och unga?

3.

**Bakgrund
och teoretiska
utgångspunkter**

Bakgrund och teoretiska utgångspunkter

I de följande avsnitten redovisas tidigare forskning och gråliteratur om barns och ungas utsatthet på nätet. Dels i fråga om utsatthetens utbredning bland olika grupper av barn och unga. Dels i fråga om vårdnadshavares betydelse i hanteringen och förebyggandet av barns och ungas utsatthet på nätet. Denna översikt ger ingen uttömmande redovisning av det aktuella forskningsläget (se istället Kjellström, 2025) men ger däremot en relevant beskrivning av de begrepp och resultat från tidigare studier som ligger till grund för föreliggande rapport.

3.1 Definitioner av utsatthet och risker på nätet

Barns och ungas utsatthet på nätet utgör ett problem som rymmer flera olika dimensioner och som kan se olika ut från fall till fall. I en forskningsöversikt om nätmobbning bland barn och unga (Berne & Frisé, 2020), utförd på uppdrag av Statens medieråd, konstaterades också att det förekommer flera parallella definitioner och gränsvärden i den tidigare forskningen, vilket gör det svårt att ge en samlad bild av utsatthetens utbredning och frekvens bland barn och unga. Genom åren har det samtidigt tillkommit nya sätt att klassificera risker och utsatthet på nätet som gör dem lättare att överblicka och förstå.

Livingstone och Stoilova (2021) har exempelvis kommit fram till fyra olika kategorier av risker som barn och unga står inför på nätet. Den första kategorin består av riskerna att ställas inför ovälkommet och olämpligt medieinnehåll, exempelvis i form av våld eller pornografi. Den andra kategorin handlar om riskerna att hamna i konversationer med vuxna som söker utnyttja barn på olika sätt. Exempelvis sexuellt eller i syfte att radikalisera barn. Den tredje kategorin belyser risker kopplat till barns oönskade uppförande/beteende på nätet. Det kan då handla om att barn aktivt söker upp olämpligt medieinnehåll eller själva skapar olämpligt medieinnehåll i form av hatiska och/eller rasistiska budskap. Den fjärde och sista kategorin rymmer riskerna för barn och unga att ingå otydliga och svårbegripliga avtal med kommersiella aktörer på nätet, som ger kommersiella eller kriminella aktörer tillgång till barns och ungas personliga data. Utöver de här fyra kategorierna har Livingstone och Stoilova också identifierat så kallade cross-cutting risks som inbegriper inslag av flera eller samtliga av de övriga kategorierna.

Vid Mediemyndigheten och dessförinnan vid Statens medieråd (Statens medieråd inordnades vid Mediemyndigheten 2024), har barns och ungas utsatthet ofta diskuterats inom ramen för begreppet skadlig mediepåverkan (Andersson m.fl., 2016; Mediemyndigheten, 2024). Myndighetens tolkning och operationa-

lisering av skadlig mediepåverkan inbegriper tre kategorier av skadlig mediepåverkan som i hög grad påminner om Livingstones och Stoilovas klassificering av risker på nätet. Den första kategorin kallas för skadligt innehåll och betecknar i likhet med Livingstones och Stoilovas klassificering sådant innehåll som kan vara olämpligt för barn och unga, exempelvis i form av våldsskildringar eller pornografi. Till skillnad från Livingstones och Stoilovas klassificering handlar emellertid skadligt medieinnehåll i Mediemyndighetens klassificering (Andersson m.fl., 2016, s. 15) först och främst om redaktionellt medieinnehåll som producerats och distribueras inom ramen för traditionell envägskommunikation, exempelvis på en biograf, på linjär tv eller via en streamingtjänst. Det handlar inte om så kallat användargenererat innehåll som produceras och distribueras via sociala medier, ibland av barn och unga själva.

Användargenererat innehåll faller, i Mediemyndighetens klassificering, snarare inom kategorin skadligt kommunikativt handlande som avser den två- eller flervägskommunikation som förekommer mellan barn och/eller vuxna på nätet där barn riskerar att bli föremål för exempelvis hämndporr, grooming eller nätmobbning. Skadligt kommunikativt handlande kan också handla om situationer där barn och unga hamnar i ett beroendeliknande medieanvändande av exempelvis internet, mobiltelefonen eller datorspel. Inom kategorin skadligt kommunikativt handlande görs således en distinktion mellan å ena sidan anti-socialt kommunikativt handlande (när barn och unga blir föremål för andras kränkningar) och å andra sidan socialt/parasocialt kommunikativt handlande (när barn och unga, avsiktligt eller oavsiktligt, skadar sig själva genom sitt kommunikativa handlande) (Andersson m.fl., 2016, s. 33). I jämförelse med Livingstones och Stoilovas klassificering, går det också att konstatera att skadligt kommunikativt handlande överlappar med samtliga av Livingstones och Stoilovas riskkategorier (2021, s. 11). Den sista kategorin av skadlig mediepåverkan, som identifieras i Mediemyndighetens klassificering kallas för skadligt handhavande (Andersson m.fl., 2016, s. 44). Skadligt handhavande handlar framför allt om när barn och unga skadas direkt eller indirekt av den egna medieanvändningen. Till skillnad från de föregående kategorierna handlar skadligt handhavande i huvudsak om stillasittande, överdriven skärmanvändning eller medieanvändning som i sin tur kan leda till försämrad hälsa både fysiskt och psykiskt.

3.2 Barns och ungas utsatthet på nätet

I Mediemyndighetens, och tidigare Statens medieråds, återkommande undersökning av barns och ungas medievanor, *Ungar & medier*, finns ett antal olika frågor som mäter utsatthet på nätet bland barn och unga. Givet att det i den tidigare forskningen kan förekomma olika definitioner av utsatthet (Berne & Frisé, 2020), bör det förtydligas att den utsatthet som mäts i *Ungar & medier* främst handlar om så kallat anti-socialt kommunikativt handlande (när barn och unga blir föremål för andras kränkningar) (Andersson m.fl., 2016, s. 33). Däribland mobbning, hot och sexuella trakasserier. Mellan 2016 och 2024 har utsattheten för hot och sexuella trakasserier bland barn och unga i åldrarna 9–12 år legat på jämförelsevis samma låga nivåer under hela perioden (<10%) (Andersson, 2025, s. 128).

Vad gäller utsattheten för mobbning däremot har den mer än fördubblats sedan 2016 från 6 % till 14 % 2024 (ibid.) Det mesta av denna utsatthet förekommer dock sporadiskt, mer sällan än en gång i månaden (2025, s. 123).

Utsattheten är något mer utbredd bland 13–16-åringarna och även här har utsattheten för mobbning nästan fördubblats sedan 2016 från 11 % till 21 % 2024 (2025, s. 129). 17–18-åringarna befinner sig på liknande nivåer men mobbning är något mindre förekommande (2025, s. 130). I likhet med 9–12-åringarna tycks det mesta av utsattheten bland tonåringarna förekomma sporadiskt, mer sällan än en gång i månaden (2025, s. 123). Även om det kan vara svårt att göra exakta jämförelser mellan *Ungar & medier* och andra jämförbara studier om utsatthet på nätet, förefaller ändå resultaten bekräfta slutsatser från tidigare svenska studier på så vis att de allra flesta barn inte har blivit utsatta (Berne & Frisé, 2020, s. 33).

Bland de barn och unga som har blivit utsatta på nätet är det framför allt flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar som är mest utsatta (Andersson, 2025, s. 136). Det här har också varit ett återkommande mönster i undersökningarna sedan 2018 då frågan om barnet har en psykisk funktionsnedsättning, togs med för första gången i *Ungar & medier* (Andersson m.fl., 2024). Liknande mönster bland svenska barn och unga har också observerats av Ecpat Sverige och Brå (Brottsförebyggande rådet) i synnerhet vad gäller sexuell utsatthet (Heimdahl Vepsä & Karlsson, 2025; Lejonstad, 2024, s. 79). Därutöver går det också att konstatera att det förekommer jämförelsevis starka korrelationer mellan utsatthet på nätet och nedsatt psykiskt välbefinnande bland unga flickor med psykiska funktionsnedsättningar. På så vis att de som mår dåligt också är mer utsatta på nätet (Andersson, 2020, 2022; Andersson m.fl., 2024). En korrelation är inte detsamma som ett kausalt orsak–verkan–samband. Däremot finns det longitudinella studier som tydligt pekar på att, exempelvis, nätmobbning utgör en tydlig riskfaktor för psykisk ohälsa (Berne & Frisé, 2020, s. 51).

I jämförelse med utsattheten för anti-socialt kommunikativt handlande bland barn och unga i andra europeiska länder tycks mönstren bland svenska barn och unga vara ungefär de samma (Smahel m.fl., 2020). Åtminstone vad gäller mobbning. 2020 hade i genomsnitt 23 % av europeiska barn och unga i åldrarna 9–16 år blivit mobbade på nätet under det senaste året (2020, s. 55). Genomsnittet bland pojkar var 22 % och bland flickor 25 %. I likhet med svenska barn och unga tycks även det mesta av den här utsattheten ske sporadiskt eller mer sällan än en gång i månaden (2020, s. 56). Av de som blivit utsatta för mobbning under det senaste året, uppgav dessutom i genomsnitt strax under hälften att de blev väldigt eller måttligt illa berörda av händelsen (2020, s. 57) och flickorna tog mer illa vid sig än pojkarna (2020, s. 58).

3.3 Barns och ungas utsatthet i skola och andra miljöer

Givet att det blir allt svårare att hålla isär fysiska och digitala relationer och miljöer kan det också vara relevant att jämföra utsattheten på nätet med barns och ungas utsatthet i andra miljöer. I Brå:s (Brottsförebyggande rådet) återkommande skolundersökning (Lejonstad, 2024) om utsatthet för brott

bland svenska elever i årskurs 9 framgår både skillnader och likheter vad gäller barns och ungas utsatthet på nätet. Utifrån den senaste undersökningen som genomfördes 2023 går dels att konstatera att nära hälften av alla flickor och pojkar i årskurs 9 blivit utsatta för något brott de senaste 12 månaderna (Lejonstad, 2024, s. 31) och att de vanligast förekommande brotten utgörs av stöldbrott följt av misshandel och sexualbrott (ibid.).¹ Utsattheten för dessa brott är någorlunda jämnt fördelad mellan könen med undantag för sexualbrott där flickorna är överrepresenterade (17,9 % bland flickorna och 7,2 % bland pojkarna) (Lejonstad, 2024, s. 52). Brå:s skolundersökning bekräftar också som tidigare har nämnts att flickor är mer utsatta för sexuella kränkningar i digitala miljöer än pojkar (2024, s. 79).

I Friends enkätundersökning om mobbning i grundskolan och på nätet bland elever 9–16 år från 2025 uppger 6 av 10 elever att de varit utsatta för någon form av kränkning det senaste året (Bergquist m.fl., 2025). I likhet med resultaten från *Ungar & medier* är flickor mer frekvent utsatta för mobbning än pojkar, både i skolan och på nätet (2025, s. 12). I synnerhet i fråga om att bli utfryst och bli föremål för ryktesspridning och sexuella kränkningar. Pojkar är däremot mer utsatta för fysiskt våld i skolmiljö (2025, s. 14) och det bekräftas också av Brå:s skolundersökning bland elever i årskurs 9 (Nordén, 2024, s. 2).

Utöver de skillnader i utsatthet för brott och/eller mobbning som kan observeras mellan flickor och pojkar i Friends och Brå:s undersökningar förekommer också tydliga skillnader mellan elever som upplever att de känner tillit till lärare och andra vuxna och de som inte gör det (Bergquist m.fl., 2025, s. 18; Nordén, 2024, s. 20). Skillnaden handlar om att elever som har lärare och/eller andra vuxna i sin närhet som de litar på och kan prata med är mindre utsatta för mobbning i allmänhet och hot och våld i synnerhet än andra barn. Det samma går att säga om elever som har goda relationer till vänner.

I Brå:s skolundersökning från 2023 redovisas också andra viktiga skillnader mellan elever i årskurs 9 när det gäller utsattheten för brott. Dels att utsattheten för brott bland elever i årskurs 9 är större bland elever till skilda föräldrar. Dels att utsattheten är större bland elever som saknar föräldrar med arbete och/eller högre utbildning (Lejonstad, 2024, s. 32). När resultaten från 2023 års skolundersökning redovisas för elever som lever i familjer med svaga ekonomiska resurser och som inte gör det framgår att utsattheten för brott bland de förra uppgår till närmare 70 % och 43,8 % bland de senare (Lejonstad, 2024, s. 33). Ett liknande mönster går också att konstatera i MUCF:s (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor) undersökning bland unga i åldrarna 16–25 år, där unga som bor i områden med socioekonomiska utmaningar upplever större otrygghet både på dagtid och kvällstid i jämförelse med andra unga (Neuman, 2025, s. 65). Områden med socioekonomiska utmaningar definieras här som områden där utbildningsnivån och inkomstnivån bland invånarna är betydligt lägre i jämförelse med andra områden (2025, s. 20).

¹ I en tidigare undersökning från 2021 visade det sig däremot att elever som uppger annan könstillhörighet än pojke eller flicka är betydligt mer brottsutsatta än flickor och pojkar, åtminstone i skolmiljön (Nordén, 2024, s. 17).

Som framgår av tidigare undersökningar av utsatthet för brott och/eller mobbning och trakasserier, både i skolan och på nätet, bland svenska barn och unga finns det alltså flera olika omständigheter att beakta när det kommer till att förstå hur utbredningen är fördelad. Vid sidan om kön, ålder och psykisk funktionsnedsättning kan utsatthet också vara kopplat till barns och ungas hemförhållanden och familjesituation. Föräldrars och/eller vårdnadshavares ansvar och inflytande utgör också ett viktigt inslag i den tidigare forskningen om barns och ungas medieanvändning. I nästa avsnitt redovisas därför litteratur som beskriver hur vårdnadshavares ansvar har utvecklats över tid och på vilka sätt det kan ha betydelse för barns och ungas medieanvändning och utsatthet på nätet i synnerhet.

3.4 Vårdnadshavaransvar och föräldramedling

I takt med att utbudet och tillgången på medieinnehåll och medieteknologier har blivit allt mer obegränsad och oreglerad, både för barn och vuxna, har också barn och vårdnadshavare tilldelats ett allt större ansvar när det kommer till att forma och fostra barn i deras medieanvändning och skydda dem från skadlig mediepåverkan (Andersson m.fl., 2025). Så har emellertid inte alltid varit fallet. Innan internet och avregleringen av det svenska etermediemonopolet på 1990-talet hade exempelvis staten, indirekt, ett större ansvar vad gäller att bestämma vad barn, och vuxna, kunde ta del av för medieinnehåll. Fram tills nyligen, närmare bestämt i och med Förordningen om digitala tjänster (Digital Services Act, DSA) som bl.a. tillskriver de sociala medieplattformarna ett större ansvar vad gäller moderering av skadligt medieinnehåll, har dock trenden varit att uppmuntra branschen till självreglering och stärka barn, och vuxna, som medvetna medieanvändare genom utbildning och rekommendationer.

Tidigare svenska studier har pekat på att det här ansvaret kan föra med sig olika negativa konsekvenser. Dels i fråga om att det anstränger relationen mellan barn och vårdnadshavare och bidrar till medierelaterade konflikter (Statens medieråd, 2016). Dels i fråga om känslor av otillräcklighet och uppgivenhet bland vårdnadshavare som inte anser sig kunna leva upp till de förväntningar som följer med det ansvaret (Sandberg m.fl., 2024). Som framgår av Mediemyndighetens och tidigare Statens medieråds återkommande undersökningar av attityder till barns och ungas medieanvändning bland svenska vårdnadshavare – *Föräldrar & medier* – tycks emellertid de flesta vårdnadshavare vara överens om att de bör ha ett mycket stort ansvar för skyddet av deras barn när de använder medier (Christofferson & Strandell, 2025, s. 85). Så har också varit fallet över tid.

I en studie med brittiska barnfamiljer om barns medieanvändning menar dessutom Livingstone och Blum-Ross (2020, s. 83) att det har vuxit fram en föräldrakultur grundad i övertygelsen om att ansvarsfullt föräldraskap bidrar till att maximera barns handlingsutrymme, valmöjligheter och förutsättningar till social rörlighet. Författarna menar vidare att föräldrars syn på digitala medier/teknologier också färgas av dessa förhoppningar på så vis att tillägnelsen av digitala medier förväntas kunna bidra till konkurrenskraft på en alltmer instabil

arbetsmarknad i en samtid där social förändring är starkt förknippat med teknologisk utveckling. Liknande utsagor har också påträffats bland svenska småbarnsföräldrar (Sandberg m.fl., 2024, s. 105).

Även om det uppenbarligen finns en dubbelhet bland vårdnadshavare i och med det ökade vårdnadshavaransvaret finns också flera studier som tyder på att det faktiskt har betydelse. Som framgår av både Brå:s (Bergquist m.fl., 2025; Nordén, 2024) och Friends enkätundersökningar bland svenska barn och unga om utsatthet för mobbning och/eller brott tycks det exempelvis som att barn och unga själva gynnas av och värdesätter närvaron av vuxna som bryr sig. Här utgör inte heller digitala risker och utsatthet på nätet något undantag. Som framgår av en forskningsöversikt från Mediemyndigheten finns det nämligen flera studier som pekar på att sociala och hjälpsökande strategier, där barn och unga tar stöd av en nära vuxen eller vän, utgör den kanske viktigaste och mest effektiva strategin för att utveckla så kallad digital resiliens (motståndskraft mot digitala risker) med en lägre grad av utsatthet (Kjellström, 2025, s. 11). Positiva hemförhållanden med fungerande dialog mellan barn och vårdnadshavare lyftes också fram som en skyddsfaktor mot nätmobbning i forskningsöversikten för Statens medieråd (Berne & Frisé, 2020, s. 47; se även Statens medieråd, 2016, s. 60).

I den tidigare forskningen brukar vårdnadshavares omsorg och uppfostran kopplat till barns medieanvändning kallas för föräldramedling (parental mediation på engelska) (se exempelvis Livingstone & Blum-Ross, 2020; Sandberg m.fl., 2024; Statens medieråd, 2016). Som i fallet med de exempel som lyfts fram i forskningsöversikterna av Berne och Frisé (2020, s. 47) och Kjellström (2025, s. 13), kan det bl.a. handla om dialogbaserad medling där vårdnadshavare försöker forma barnets medieanvändning genom återkommande samtal och visa sig intresserad för medieanvändningen. Det här kallas ibland för aktiv medling (Statens medieråd, 2016, s. 70). Det finns också restriktiv medling som handlar om att sätta upp regler för barnets medieanvändning. Exempelvis vad gäller hur länge eller sent barnet får använda medier. Det ena formen av föräldramedling behöver emellertid inte utesluta den andra (Statens medieråd, 2016, s. 11).

3.4.1 Olika omständigheter och olika förutsättningar att förebygga utsatthet på nätet

Fortfarande är det emellertid så att olika vårdnadshavare kan ha olika förutsättningar att uppfylla det ansvar och de förväntningar som föreligger vad gäller barns skydd mot skadlig mediepåverkan och att familjeförhållandena till och med lika gärna kan bli en riskfaktor för utsatthet på nätet (Berne & Frisé, 2020, s. 43). I ljust av Brå:s skolundersökning står det exempelvis klart att barn med skilda föräldrar och som lever i familjer med svaga ekonomiska resurser är mer utsatta för brott än andra barn (Lejonstad, 2024, s. 33). Ensamstående vårdnadshavare och vårdnadshavare med fler än ett barn har kanske inte heller samma förutsättningar att vara närvarande i barnens medieanvändning som andra vårdnadshavare (Sandberg m.fl., 2024, s. 104). I en longitudinell studie med österrikiska familjer som befann sig i olika socioekonomiska situationer

stod det också klart att förkunskaperna om hur barns och ungas medieanvändning kan och bör hanteras såg väldigt olika ut och att alla vårdnadshavare helt enkelt inte klarade av att vara där för sina barn på ett bra sätt när de behövde det (Paus-Hasebrink m.fl., 2019).

Beroende på vårdnadshavarnas socioekonomiska status och mediekunnighet kan det till och med vara så att barnen förväntas stötta sin vårdnadshavare i deras medieanvändning i stället för tvärtom. I en amerikansk nationellt representativ studie bland vårdnadshavare, framgick exempelvis att vårdnadshavare med lägre socioekonomisk status i högre utsträckning än andra vårdnadshavare förlitar sig på sina barn när det kommer till att hantera olika medieteknologiska problem och utmaningar (V. S. Katz m.fl., 2018, s. 2527).

I samma studie gick det också att konstatera att i familjer där det framför allt var barnen som hjälpte sina vårdnadshavare i stället för tvärtom, var det också vanligare att barnen styrde sina syskons medieanvändning. Då först och främst i riktning mot mer passiva aktiviteter som att titta på tv och videor, i stället för att exempelvis använda medier för att göra läxor och lösa skoluppgifter (2018, s. 2528). Katz och Hightower (2023) menar dessutom, i en intervjubaserad studie med amerikanska barn, att barn i socioekonomiskt svagare familjer förväntas ta ett större ansvar själva när det kommer till att reglera sin medieanvändning och exponering för innehåll på nätet. Inte minst på grund av att flera av vårdnadshavarna med lägre inkomst arbetade obekväma arbetstider och/eller saknade ork att engagera sig i barnens medieanvändning när de kom hem från jobbet (2023, s. 4072).

Liknande resultat framkom även i en svensk intervjustudie om medieanvändningen bland pojkar i åldrarna 16–19 år från olika socio-ekonomiska bakgrunder (Danielsson, 2021). Där flera av pojkarna med vårdnadshavare som hade lägre inkomst och utbildning vittnade om jämförelsevis restriktiva former av föräldramedling, och att vårdnadshavarna förhöll sig oförstående och missräktsamma gentemot barnens medieanvändning (2021, s. 57). Som framgår av olika intervjustudier som Mediemyndigheten genomfört med svenska barn och unga i grundskola och på gymnasiet kan det också vara så att barn och unga, på grund av ett upplevt ointresse eller oförståelse, drar sig för att berätta för vårdnadshavare och andra vuxna om sina erfarenheter på nätet (Cardell m.fl., 2024, s. 32). Det kan också bero på att barn och unga känner skam inför att dela sina erfarenheter med vuxna. Inte minst när det gäller olika erfarenheter av utsatthet på nätet (Kjellström, 2026). I ljuset av dessa perspektiv är det kanske inte heller särskilt konstigt att de flesta europeiska barn och unga brukar vända sig till en vän framför en vårdnadshavare, när det kommer till att berätta om en obehaglig upplevelse på nätet (Smahel m.fl., 2020, s. 49).

Oavsett om vårdnadshavare bör ha det yttersta ansvaret för barns skydd mot skadlig mediepåverkan eller inte, utgör alltså föräldramedling inte nödvändigtvis en universell eller effektiv metod när det kommer till att förebygga utsatthet på nätet bland barn och unga. Beroende på hur familjesituationen ser ut är det inte säkert att vårdnadshavarna har tiden eller den förkunskap som behövs för att hjälpa innan det är för sent eller framstå som ett möjligt stöd när skadan redan är skedd. Givet hur den ekonomiska situationen bland barnfamiljer i

Sverige utvecklas, i synnerhet vad gäller särskilda grupper (Salonen & Abutaleb Rosenlundh, 2025), torde knappast denna problematik vara på väg att minska heller. Av den anledningen är det också viktigt att fortsätta följa medieutvecklingen bland barn och unga utifrån ett holistiskt perspektiv. Där vårdnadshavarnas förutsättningar också ingår. Samtidigt som andra kända skyddsfaktorer, exempelvis trygga och positiva skolmiljöer (Berne & Frisén, 2020, s. 47) prioriteras, och effekten av nya initiativ för att skydda barn, exempelvis DSA, följs upp och utvärderas (Andersson m.fl., 2025)

4.

Metod och källmaterial

Metod och källmaterial

I föreliggande kapitel redogörs för den data och de metoder som har använts i undersökningen.

4.1 Data och datainsamling

Den data som används i föreliggande rapport utgörs av enkätsvar från barn och unga i åldrarna 13–18 år som samlats in av SCB (Statistiska centralbyrån) på uppdrag av Mediemyndigheten för *Ungar & medier 2025* (Andersson, 2025). Fokus för *Ungar & medier* är medieanvändningen ”en vanlig dag” på fritiden bland barn och unga med ett 40-tal frågor om bland annat tillgång till medier, tillbringad tid med medier, aktiviteter kopplad till medier och om utsatthet och mående kopplat till medieanvändningen. Enkätsvaren samlades in digitalt och i pappersform mellan 15 oktober 2024 och 6 februari 2025 från ett obundet slumpmässigt urval om 5 000 barn i åldrarna 13–18 år. Svarsfrekvensen uppgick till 23,3 % (n=1163).

I avsikt att kompensera för den låga svarsfrekvensen och förebygga riskerna för urvalsosäkerhet och bortfallsskevhet – att de som har besvarat enkäten kanske inte ger en fullt lika representativ bild av medieanvändningen som vid en högre svarsfrekvens – har SCB tagit fram så kallade kalibreringsvikter. Kalibreringsvikterna används genomgående i de analyser som redovisas i föreliggande rapport och bidrar till att stärka resultatens representativitet för hela populationen av svenska barn och unga i åldrarna 13–18 år. Utöver enkätsvaren innehåller också data registerdata med demografiska uppgifter om barnens kön och ålder samt vårdnadshavarnas inkomst, utbildningsnivå och härkomst.

4.2 Undersökningsvariabler

4.2.1 Utsatthet på nätet och utsatthetsindex

Utsatthet på nätet bland barn och unga undersöks i *Ungar & medier* med hjälp av flera olika frågor som mäter hur ofta barn och unga blivit föremål för andras kränkningar under det senaste året och på vilka plattformar dessa kränkningar i så fall har ägt rum. Enkäten innehåller också frågor om huruvida barnet har anmält hat och/eller hot till polisen och om det tagit del av obehagliga bilder på exempelvis döda människor från krig eller skjutningar. I avsikt att ge en mer överskådlig bild av utsatthetens utbredning bland barn och unga och samtidigt möjliggöra mer fördjupande statistiska analyser har undersökningen i föreliggande rapport avgränsats till sex specifika frågor där svaren uppvisar en hög grad av samstämmighet. Dessa frågor mäter hur ofta barn och unga har utsatts för mobbning eller elakheter, hot, fått bilder på sig själv sprida på nätet mot sin vilja, blivit ombedda att skicka nakenbilder, fått nakenbilder av andra eller blivit pressade att göra något sexuellt mot sin vilja. Det finns fem svarsalternativ för respektive fråga (En eller flera gånger i veckan, en eller flera gånger i månaden, mer sällan än en gång i månaden, nej eller vet ej).

I enkäten fördelar sig svaren på så vis att barn som sällan eller aldrig utsatts för någon av dessa kränkningar, sällan eller aldrig blivit utsatta för någon annan typ av kränkning heller. Medan barn och unga som ofta utsatts för någon av dessa kränkningar under det gångna året, har utsatts för en eller flera andra typer av kränkningar lika ofta också. Av den anledningen har svaren på dessa frågor omvandlats till en indexvariabel som sammanfattar svaren för respektive fråga och beskriver utsatthetens mängd och frekvens på en skala mellan 0–18, där 0 indikerar ingen utsatthet och 18 att barnet utsatts för samtliga former av kränkningar minst en gång i veckan under det senaste året (se tabell 1 nedan). Indexvariabeln bygger alltså på svaren från sex frågor där fyra svarsalternativ från respektive fråga har inkluderats (nej = 0, mer sällan än en gång i månaden = 1, en eller flera gånger i månaden = 2 och en eller flera gånger i veckan = 3) och som tillsammans ger ett värde mellan 0–18. I konstruktionen exkluderades således svarsalternativet vet-inte.

Indexvariabeln har fått namnet utsatthetsindex och har också validerats med hjälp av *Cronbach's Alpha* (α) som gör det möjligt att beräkna om svaren på frågorna som ingår i indexet korrelerar tillräckligt mycket med varandra för att kunna sammanfattas i en enskild variabel. Cronbach's Alpha ger ett värde mellan 0 och 1, där värden mellan 0,7–0,9 indikerar en hög och tillräcklig grad av samstämmighet. Värdet för utsatthetsindex-variabeln beräknades till $\alpha = 0,769$ vilket bedömdes som tillräckligt för att använda variabeln i den statistiska analysen.

Tabell 1. Beskrivning av gränsvärden på utsatthetsindex-variabeln.

Skalvärde	Utsatthetens mängd och frekvens under det senaste året
0	Ingen utsatthet
1–5	Har utsatts för en eller flera former av kränkningar mer sällan än en gång i månaden under det senaste året
6–11	Har utsatts för samtliga sex former av kränkningar minst en gång under det senaste året.
12–17	Har utsatts för samtliga sex former av kränkningar minst en gång i månaden under det gångna året.
18	Har utsatts för samtliga sex former av kränkningar minst en gång i veckan under det gångna året.

4.2.2 Bakgrundsvariabler

Utsatthetens spridning och samband med andra variabler bland svenska barn och unga i åldrarna 13–18 år har i den här undersökningen kontrollerats för flera tidigare kända bakgrundsvariabler. De här variablerna består dels av barnets kön och ålder som bygger på registerdata från SCB om respektive respondent. Dels av uppgifter om huruvida barnet har en eller flera psykiska funktionsnedsättningar eller inte, vilket utgör en fråga i enkäten som barnen själva får besvara. Om barnet svarat ja på denna fråga får det dessutom möjlighet att

med egna ord beskriva vilken eller vilka typer av diagnoser det rör sig om. De vanligast förekommande diagnoserna som barnen själva uppger utgörs av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).

Bland bakgrundsvariablerna ingår också restriktiv, respektive, aktiv föräldramedling. Den aktiva föräldramedlingen har undersökts med hjälp av fem frågor kring hur ofta barnen samtalar med sina vårdnadshavare som sin medieanvändning. Den restriktiva föräldramedlingen har i sin tur undersökts med hjälp av åtta frågor som handlar om huruvida barnen har regler för hur länge eller sent det får använda olika medier. Därtill ingår fyra frågor där barnen får svara på om de har regler för vad de får göra när de använder olika medier. Det ska understrykas att frågorna handlar om regler och samtal kring medieanvändningen i allmänhet. De har inte formulerats med det uttryckliga syftet att undersöka samband mellan utsatthet på nätet och föräldramedling. Frågorna ger icke desto mindre viss inblick i hur engagerade vårdnadshavarna är i barnens medieanvändning. Samtliga dessa frågor redovisas i närmre detalj i avsnitt 4.2.4 och 4.2.5 i kapitel 4.

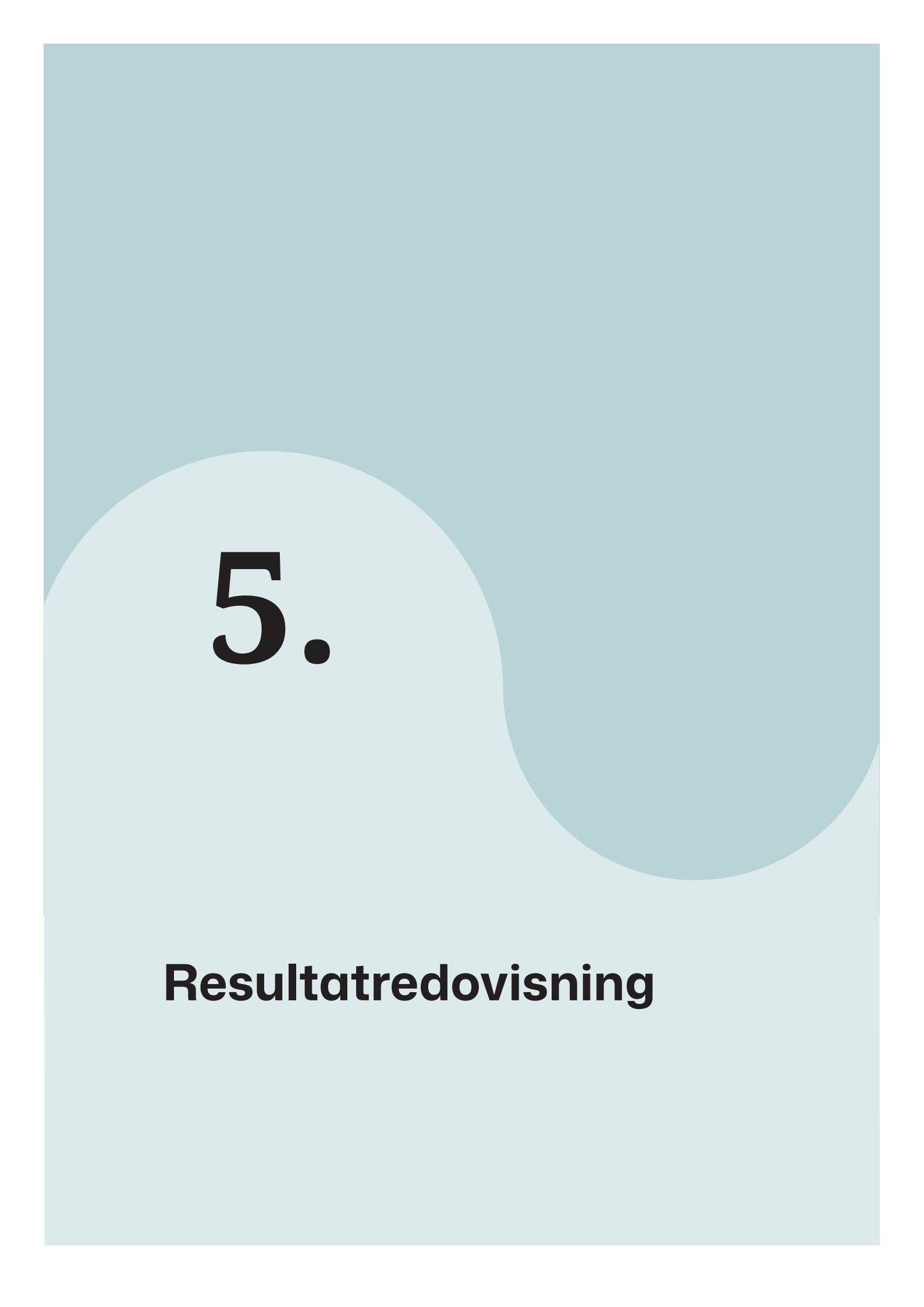
Till sist ingår ytterligare tre bakgrundsvariabler som bygger på registerdata från SCB om vårdnadshavarnas utbildningsnivå och härkomst samt den ekonomiska standarden för hela det hushåll som barnet ingår i. Uppgifterna om vårdnadshavarnas utbildningsnivå bygger på det standardiserade systemet SUN-2020 och har bearbetats till en kategorisk variabel med tre rangordnade kategorier: låg, medel eller hög utbildning. Låg utbildning innebär att ingen av vårdnadshavarna har en utbildning som överstiger en tvåårig studieförberedande gymnasial utbildning eller en examen från ett treårigt yrkesprogram. Medel innebär att vårdnadshavarna har en examen från treåriga (eller längre) studieförberedande gymnasieprogram och eventuellt tvååriga studier på universitet eller högskola. Hög utbildningsnivå innebär att båda eller någon av vårdnadshavarna har en eftergymnasial utbildning (universitet, högskola) som är längre än två år.

Vårdnadshavarnas härkomst bygger på uppgifter från SCB om var vårdnadshavarna är födda. Dessa uppgifter har sedan bearbetats till en kategorisk variabel med två binära kategorier: båda vårdnadshavarna födda i Sverige eller inte. Variabeln "familjens ekonomiska standard" är baserad på barnets hushålls disponibla inkomst per konsumtionsenhet (enligt registerdata). De hushåll som har lägre disponibel inkomst än 60 % av medianen i riket kategoriseras som "låg ekonomisk standard", alla andra kategoriseras som "övriga". Den ekonomiska standarden kan också mätas på andra sätt. Syftet med att använda denna variabel har varit att få en mer sammansatt bild av den ekonomiska standarden i den familj som barnet ingår i.

4.3 Analyismetoder

Analysen i föreliggande rapport bygger på olika deskriptiva statistiska metoder (Blaikie, 2009, s. 209). Dels en beräkning och jämförelse av utsatthetsindexvariabelns spridning bland olika demografiska grupper av barn och unga. Dels två olika bivariata analyser av utsatthetsvariabelns samband med olika bakgrundsvariabler. Den ena bivariata analysen består av korrelationsanalyser med två variabler åt gången. Den andra av en multipel linjär regressionsanalys där samtliga bakgrundsvariabler har adderats successivt in en hierarkisk modell för att undersöka om och hur sambanden mellan utsatthetsindexvariabeln och bakgrundsvariablerna förändras när de analyseras samtidigt.

Givet att den data som används i analyserna avser ett tvärsnitt av medieanvändningen bland barn och unga i Sverige under en begränsad period är det viktigt att understryka att det inte går att dra några slutsatser om kausalitet utifrån analyserna (Blaikie, 2009, s. 202). Alltså om en eller flera av bakgrundsvariablerna kan orsaka utsatthet på nätet. Däremot går det att avgöra om det föreligger betydelsefulla skillnader och/eller likheter mellan olika grupper av barn och unga och diskutera hur de förhåller sig till tidigare forskning om utsatthet på nätet bland barn och unga.

5.

Resultatredovisning

Resultatredovisning

I föreliggande kapitel redovisas resultaten från de analyser som har företagits undersökningen.

5.1 Utsatthetens fördelning bland olika grupper

I det här avsnittet redovisas fördelningen av den sammanlagda utsattheten på nätet bland barn och unga i åldrarna 13–18 år fördelat på åldersgrupp, kön och psykisk funktionsnedsättning. Utsatthet på nätet är alltså en indexvariabel som sammanfattar respondenternas svar på sex olika frågor som på olika sätt utforskar i vilken utsträckning barn och unga har blivit utsatta för vad som kan beskrivas som anti-socialt kommunikativt handlande (Andersson m.fl., 2016, s. 33). Närmare bestämt i vilken utsträckning barn och unga har blivit föremål för andras kränkningar på nätet. Däribland hot, sexuella trakasserier och mobbning (se avsnitt 4.2.1).

Tabellen nedan innehåller uppgifter om den sammanlagda utsattheten på nätet bland barn och unga i åldersgruppen 13–16 år, uttryckt i percentiler. Som framgår av tabellen är utsattheten på nätet väldigt ojämnt fördelad både inom och mellan olika grupper av barn och unga på så vis att de allra flesta inte har blivit utsatta för några typer av kränkningar alls under det senaste året, medan en liten andel har blivit utsatta för flera olika typer av kränkningar samtidigt med olika grad av frekvens.

Tabell 2. Utsatthet på nätet fördelat på percentiler bland barn och unga i åldrarna 13–16 år

13–16 år	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
P25	0	0	0	0
P50	0	0	1	0
P75	2	1	4	2
P90	3	2	8	3
P95	6	4	12	4
Maximala värdet	16	9	14	12

Givet de ungefärliga gränsvärdena på den 18-gradiga skalan (se Tabell 1 i avsnitt 4.2.1) för hur ofta utsattheten förekommer, framgår exempelvis att flickor i åldrarna 13–16 år som befinner sig i den 95:e percentilen (5%) har utsatts för samtliga olika typer av kränkningar på nätet åtminstone någon gång under det

senaste året. Bland flickor i samma ålder med psykiska funktionsnedsättningar har de som befinner sig i motsvarande percentil (5 %) utsatts för samtliga olika typer av kränkningar en till flera gånger i månaden, eller oftare. Pojkarna är mindre utsatta än tjejerna men pojkar med psykiska funktionsnedsättningar är fortfarande mer utsatta än pojkar utan psykiska funktionsnedsättningar.

Inom åldersgruppen 17-18 år är utsattheten något lägre men mönstret alltså detsamma. Det vill säga de allra flesta har sällan eller aldrig blivit utsatta för några kränkningar på nätet under det senaste året, medan ett fåtal, i synnerhet bland pojkar och flickor med psykiska funktionsnedsättningar har blivit utsatta för samtliga olika typer av kränkningar vid ett eller flera tillfällen under det gångna året.

Tabell 3. Utsatthet på nätet fördelat på percentiler bland barn och unga i åldrarna 17-18 år

17-18 år	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
P25	0	0	0	0
P50	0	0	1	0
P75	1	1	4	1
P90	3	2	6	3
P95	4	3	7	6
Maximala värdet	9	13	10	9

Att svenska flickor i tonåren, i synnerhet med psykiska funktionsnedsättningar, är mer utsatta på nätet än pojkar i samma ålder är välbelagt sen tidigare (Andersson m.fl., 2024). Det mönstret bekräftas alltså också av föreliggande studie. Därutöver går också att konstatera att de som är allra mest utsatta ofta befinner sig i en frekvent och multipel utsatthet, där de regelbundet utsätts för flera olika typer av kränkningar på nätet. Det vill säga att de utsätts för hot, mobbning och sexuella trakasserier flera gånger i månaden.

5.2 Korrelationsanalyser

I det här avsnittet fördjupas analysen av utsatthet på nätet bland barn och unga i åldrarna 13-18 år med hjälp av ytterligare ett antal olika undersökningsvariabler. De nya variablerna ger ytterligare information om barnens livsförhållanden. Dels i fråga om den ekonomiska standarden hos familjen som barnet ingår och vårdnadshavarnas utbildningsnivå och härkomst. Dels i fråga om vårdnadshavarnas strategier för att stötta och fostra barnen i deras medieanvändning – även känt som föräldramedling (Helsper m.fl., 2024; Livingstone & Blum-Ross, 2020; Statens medieråd, 2016).

Analysen består i så kallade korrelationsanalyser som beskriver styrkan och riktningen på sambanden mellan dessa variabler och utsatthet på nätet bland barn och unga. Analysen visar också huruvida sambandet är att betrakta som statistiskt signifikant eller inte. Det vill säga om sambandet går att generalisera bland svenska barn och unga i åldrarna 13–18 år i allmänhet. I korrelationsanalyser undersöks sambandet mellan två variabler åt gången. Beroende på hur data har samlats in och bearbetas, används i denna studie två olika mått för att mäta sambandet till utsatthet på nätet. Sambandet till så kallade ordinala variabler, det vill säga där svaren går att rangordna, mäts med hjälp av Spearman's C. Sambandet till så kallade dikotoma variabler, det vill säga där två svarsalternativ utesluter varandra, mäts med hjälp av Pearson's C. Både Spearman's C och Pearson's C genererar ett värde som varierar mellan -1 och +1. Ett negativt värde indikerar att när värdet på den ena variabeln ökar, minskar värdet på den andra variabeln. Ett positivt värde indikerar i sin tur att när en variabel ökar, ökar också den andra. En tumregel för dessa mått är att värden under 0,3 är att betrakta som svaga samband, 0,3–0,5 som medelstarka samband och 0,5–1 som starka samband.

I avsikt att kunna jämföra sambandens styrka mellan olika grupper och ge en mer nyanserad bild av hur utsatthet på nätet på hänger ihop med olika aspekter av barns och ungas liv, redovisas resultaten separat för flickor och pojkar, med och utan psykiska funktionsnedsättningar. Om inte annat anges är samtliga samband att betrakta som statistiskt signifikanta ($p < 0,001$).

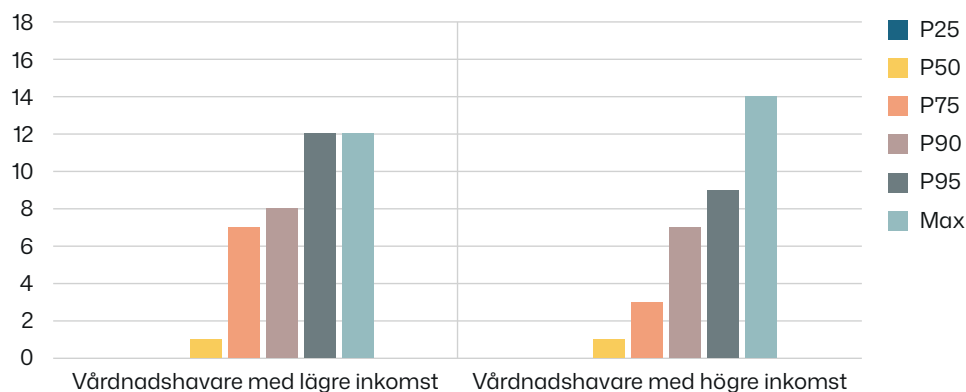
5.2.1 Barns utsatthet på nätet och familjens ekonomiska standard

För denna analys används en variabel med namnet familjens ekonomiska standard och som bygger på uppgifter från SCB om den sammanlagda disponibla inkomsten i det hushåll som barnet ingår i. Den här formen av inkomst kallas också för disponibel inkomst per konsumtionsenhet. I syfte att skilja mellan barn i familjer med lägre ekonomisk standard och övriga barn, har respondenterna delats in i två grupper baserat på hur hushållens sammanlagda disponibla inkomsten förhåller sig till medianvärdet i riket. De barn som ingår i hushåll där den sammanlagda disponibla inkomsten understiger 60 % av medianinkomsten i riket utgör den ena gruppen (37 % bland barn och unga 13–18 år) och de barn som ingår i hushåll vars sammanlagda disponibla inkomst överstiger 60 % av medianinkomsten utgör den andra gruppen (60,8 % bland barn och unga 13–18 år). Denna uppdelning ger en dikotom variabel som alltså kallas för familjens ekonomiska standard (se även Andersson, 2024, s. 8). Sambanden mellan familjens ekonomiska standard och utsatthet på nätet sammanfattas nedan i tabell 3.

Tabell 4. Samband mellan utsatthet på nätet och familjens ekonomiska standard (Pearson's C, $p < ,001$)

	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
13-16 år	-,172	-,024	-,131	-,203
17-18 år	-,163	-,253	,052	,313

Som framgår av tabellen går det att konstatera svaga till obefintliga samband inom åldersgruppen 13-16 år, med en tendens till mer utsatthet bland barn i familjer med låg ekonomisk standard. Detta samband är något starkare bland flickorna och bland barn med psykiska funktionsnedsättningar. Inom de grupperna är alltså barn i familjer med låg ekonomisk standard mer utsatta än barn i familjer med högre ekonomisk standard (se figur 1 nedan).

Figur 1. Utsatthet på nätet bland flickor med psykiska funktionsnedsättningar 13-16 år fördelat på percentiler och familjens ekonomiska standard.

I jämförelse med de yngre barnen uppvisar sambanden mellan familjens ekonomiska standard och utsatthet på nätet bland barn i åldrarna 17-18 år mer motstridiga mönster och tendenser. Samtidigt som utsattheten tenderar att vara något högre bland barn i familje med låg ekonomisk standard är riktningen tvärt om bland barn med psykiska funktionsnedsättningar. Bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar är sambandet mellan utsatthet på nätet och familjens ekonomiska standard till och med att betrakta som medelstarkt positivt. Vilket innebär utsattheten är större bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar i familjer med högre ekonomisk standard.

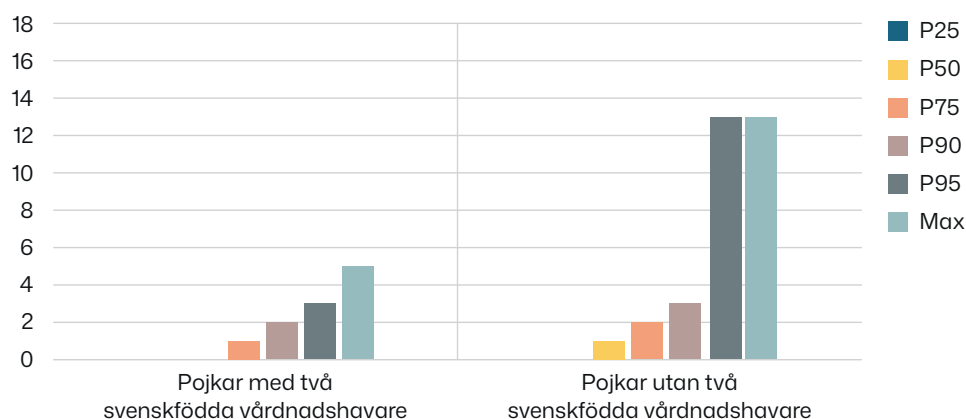
5.2.2 Barns utsatthet på nätet och vårdnadshavares härkomst

För att undersöka sambandet mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavares härkomst omvandlades data om båda vårdnadshavares härkomst till en dikotom variabel med värdena: båda vårdnadshavarna födda i Sverige (61,3 % i gruppen 13-18 år) eller inte (26,1 % i åldrarna 13-18 år). Som framgår av tabell 4 nedan är sambanden mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavarnas härkomst över lag också svaga. Till och med svagare än sambanden mellan utsatthet på nätet och familjens ekonomiska standard. Sambanden är också motsägelsefulla bland barn i åldrarna 17-18 år.

Tabell 5. Samband mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavares härkomst (Pearson's C, $p < ,001$)

	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
13-16 år	,110	,062	-,038	,054
17-18 år	-,036	-,304	,042	,187

Det starkaste sambandet återfinns bland pojkar utan psykiska funktionsnedsättningar i åldersgruppen 17-18 år. Detta utgör dock ett tydligt undantag. Här finns en medelstark negativ korrelation mellan vårdnadshavares härkomst och utsatthet på nätet. Vilket innebär att pojkar utan två svenskfödda vårdnadshavare är mer utsatta än pojkar med två svenskfödda vårdnadshavare i samma ålder. I figur 2 nedan åskådliggörs denna skillnad i utsatthet på nätet fördelat på percentiler. Enligt denna fördelning är alltså pojkar utan två utlandsfödda vårdnadshavare i den 95:e percentilen utsatta för flera olika typer av kränkningar minst en gång i månaden. I den motsvarande percentilen bland pojkar med två svenskfödda vårdnadshavare är utsattheten väsentligt lägre (3 i jämförelse med 13).

Figur 2. Utsatthet på nätet bland pojkar utan psykiska funktionsnedsättningar 17-18 år fördelat på percentiler och vårdnadshavarnas härkomst.

5.2.3 Barns utsatthet på nätet och vårdnadshavares utbildningsnivå 2024

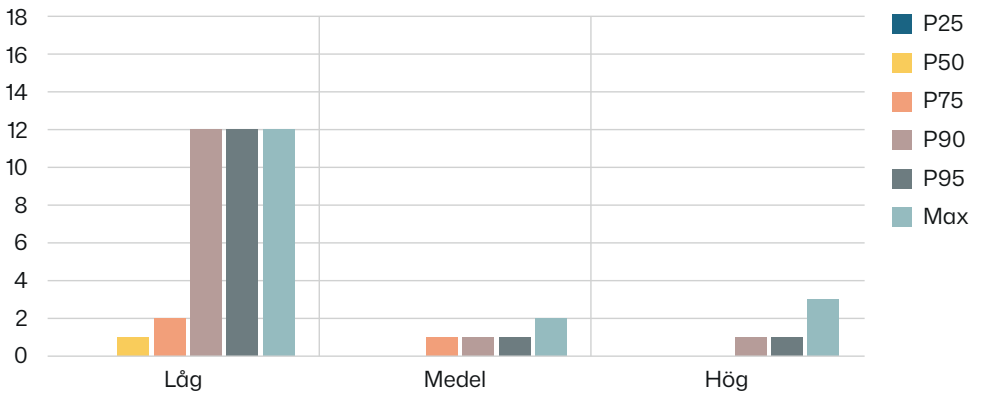
Sambandet mellan utsatthet på nätet bland barn och unga och vårdnadshavarnas utbildningsnivå har beräknats med hjälp av en variabel på ordinal skalnivå. Variabeln urskiljer vårdnadshavare med låg utbildning, medel och hög utbildning. Låg utbildning (20,4 %) innebär att ingen av vårdnadshavarna har en utbildning som överstiger en tvåårig studieförberedande gymnasial utbildning eller en examen från ett treårigt yrkesprogram. Medel (38,6 %) innebär att vårdnadshavarna har en examen från treåriga (eller längre) studieförberedande gymnasieprogram och eventuellt tvååriga studier på universitet eller högskola. Hög utbildningsnivå (27,7 %) innebär att båda eller någon av vårdnadshavarna har en längre eftergymnasial utbildning (universitet, högskola) än två år.

I likhet med föregående analyser kan sambanden mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavarnas utbildningsnivå över lag beskrivas som svaga till obefintliga (se tabell 5 nedan). Givet mönstret med, till största del, negativa samband förekommer dock en tendens till större utsatthet bland barn till vårdnadshavare med lägre utbildning. I synnerhet vad gäller pojkar med psykiska funktionsnedsättningar i åldersgruppen 13–16 år.

Tabell 6. Samband mellan utsatthet på nätet och vårdnadshavares utbildningsnivå (Spearman's C, $p < ,001$)

	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
13–16 år	-,129	,068	-,051	-,413
17–18 år	-,015	-,228	,064	-,089

Som framgår av figur 3 nedan är utsattheten bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar mer utbredd bland de som har vårdnadshavare med låg utbildning. Inom denna grupp har den 90:e percentilen (10%) utsatts för samtliga olika typer av kränkningar minst en gång i månaden.

Figur 3. Utsatthet på nätet bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar 13–16 år fördelat på percentiler och vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

5.2.4 Utsatthet på nätet och aktiv föräldramedling

Den betydelse vårdnadshavarnas demografiska bakgrund har för barns utsatthet på nätet, säger desto mindre om hur och på vilket sätt vårdnadshavarnas agerande påverkar utsattheten. I föreliggande och följande avsnitt redovisas därför analyser av sambanden mellan barns och ungas utsatthet på nätet och vårdnadshavarnas strategier för att fostra och forma barnens medianvändning – så kallad föräldramedling (Livingstone & Blum-Ross, 2020; Sandberg m.fl., 2024; Statens medieråd, 2016). I det här avsnittet redovisas samband mellan barns och ungas utsatthet på nätet och så kallad aktiv medling (Statens medieråd, 2016, s. 11), det vill säga när barn och vårdnadshavare samtalar om barnets medieanvändning.

För att undersöka sambandet mellan utsatthet på nätet och aktiv föräldra-medling används fem variabler som beskriver hur ofta barn och unga samtalar med sina vårdnadshavare om användningen av olika medier. Svartalalternativen är fyra, från ofta till aldrig. Därmed ger inte frågorna svar på huruvida samtalen har med utsatthet på nätet att göra eller inte. Det som undersöks här är snarare om det förekommer samtal mellan barn och vårdnadshavare, hur ofta och om det finns något samband mellan samtalen och utsatthet på nätet. Av *Ungar & medier 2025* (2025, s. 143) framgår inga dramatiska skillnader mellan barn och unga i fråga om att samtala om sin medieanvändning med sina vårdnadshavare. Åtminstone hälften av alla barn och unga, oavsett ålder, samtalar exempelvis ibland eller ofta om saker barnen gjort och sett på nätet och filmer eller tv-program som barnet har sett. Mellan 74 % och 86 % av alla barn och unga samtalar ofta med sina vårdnadshavare om hur dagen har varit. Vad gäller böcker barnet har läst och datorspel som barnet har spelat förefaller däremot samtalen att avta med stigande ålder.

Som framgår av tabell 6 nedan, är sambanden mellan aktiv medling och barns och ungas utsatthet på nätet över lag motsägelsefulla och svaga, med vissa undantag. Dels vad gäller pojkar utan psykiska funktionsnedsättningar i åldrarna 17-18 år där det finns ett tydligare mönster med svaga till medelstarka negativa samband. Vilket innebär att de som ofta talar med sina vårdnadshavare om sin användning av olika medier är mindre utsatta i jämförelse med de som talar mera sällan.

Tabell 7. Samband mellan utsatthet på nätet och aktiv medling (Spearman's C, $p < ,001$).

	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
13-16 år				
Böcker du läst?	-,073	-,063	-,313	,071
Spel du spelat?	,009	Ej sig	,076	,029
Saker du gjort/sett på internet?	,017	-,010	-,032	,030
Filmer eller tv-program du sett?	-,071	,065	-,136	,065
Din dag och hur den har varit?	-,102	,026	-,061	Ej sig.
17-18 år				
Böcker du läst?	-,032	-,345	-,107	,100
Spel du spelat?	,101	-,146	-,124	,419
Saker du gjort/sett på internet?	,079	,062	,291	,188
Filmer eller tv-program du sett?	,037	-,181	,074	-,251
Din dag och hur den har varit?	-,017	-,110	-,122	-,038

En annan grupp som sticker ut är pojkar med psykiska funktionsnedsättningar i åldrarna 17–18 år. Här förekommer både svaga negativa samband och svaga till medelstarka positiva samband. Det starkaste sambandet inom den här gruppen, och i jämförelse med alla andra samband, är det mellan att prata med sina vårdnadshavare om spel som barnet spelat och utsatthet på nätet (Spearman's C ,419). I och med att sambandet är positivt innebär det att utsattheten på nätet bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar i åldrarna 17–18 år är större bland de som ofta pratar med sina vårdnadshavare om spel de har spelat. Det ska dock understrykas att en korrelation beskriver ett samband och inte att det ena leder till det andra. Vidare går det förstås inte heller att avgöra vad exakt samtalen handlar om. Skulle det än dock föreligga någon sorts kausalitet torde det i så fall snarare handla om att samtalen om spel är en följd av utsattheten på nätet. Likaså behöver inte svaga samband innebära att aktiv medling inte hjälper mot utsatthet på nätet bland barn och unga. Som framgår av Kjellström (2025) finns det tvärtom studier som visar på att samtal mellan barn och vuxna absolut kan vara en effektiv strategi för att hantera och bearbeta olika risker på nätet. Det förutsätter dock att samtalen är uppriktiga och icke-dömande.

5.2.5 Utsatthet på nätet och restriktiv föräldramedling

I det här avsnittet redovisas sambanden mellan utsatthet på nätet bland barn och unga och så kallad restriktiv föräldramedling (Statens medieråd, 2016, s. 11). Det vill säga när vårdnadshavare sätter upp regler för sina barns medieanvändning. Det här sambandet undersöks med hjälp av sex dikotoma variabler som indikerar om barnet har regler för hur länge eller sent det får använda olika medier och övriga (nej eller vet ej). Samt ytterligare fyra dikotoma variabler som indikerar om barnet har regler för vad det får göra när det använder medier och övriga (nej eller vet ej). I *Ungar & medier 2025* (2025, s. 138 ff.) framgår att förekomsten av restriktiv medling minskar i takt med barnets stigande ålder. I åldrarna 9–12 år har långt över hälften av alla barn tidsregler och regler för vad de får göra. Bland tonåringarna är det långt under hälften som har tidsregler och regler för vad de får göra. Med undantag för 13–16-åringarna där omkring hälften av alla barn har regler för hur sent de får använda olika medier.

Regler för tid tillbringad med medier

Som framgår av tabell 7 nedan går det över lag att konstatera svaga samband i åldrarna 13–16 år fast med tydlig tendens till mindre utsatthet bland barn som har regler för hur sent och hur länge de får använda medier. I synnerhet bland barn med psykiska funktionsnedsättningar och till viss del bland pojkar utan psykisk funktionsnedsättning. Framför allt vad gäller regler för hur sent barnet får använda medier, i synnerhet mobiltelefonen. Förutsatt att dessa regler också följs skulle det kunna handla om att barn är mer utsatta senare på dygnet. Dessa samband är dock betydligt mer svaga bland flickor utan psykiska funktionsnedsättningar i samma ålder.

Tabell 8. Samband mellan utsatthet och regler för tid tillbringad med medier 13–16 år (Pearson, $p < ,001$).

13–16 år	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
Regler för hur lång tid med datorspel	-,057	-,160	-,241	-,072
Regler för hur sent med datorspel	-,028	-,142	-,275	-,194
Regler för hur länge med sociala medier	-,105	-,131	-,085	-,114
Regler för hur sent med sociala medier	-,088	-,165	-,233	-,233
Regler för hur lång tid med mobil	-,006	-,132	-,125	-,065
Regler för hur sent med mobil	,002	-,142	-,274	-,310

I jämförelse med åldersgruppen 13–16 år är sambanden bland 17–18 åringarna svagare och mer motsägelsefulla (se tabell 8 nedan). Bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar förekommer exempelvis flera medelstarka positiva samband där pojkar med regler, ibland, förefaller vara mer utsatta än de som inte har regler. Givet att den restriktiva medlingen generellt sett minskar i den sena tonåren (Andersson, 2025, s. 138 ff.) torde rimligen de positiva sambanden mellan att vara utsatt och att ha regler bland pojkar med psykiska funktionsnedsättningar 17–18 år (på samma sätt som sambanden mellan utsatthet och aktiv medling se tabell 6 ovan) ha tillkommit till följd av utsattheten snarare än tvärtom. Förutsatt att det såklart faktiskt föreligger någon sorts kausalitet bakom de här sambanden.

Tabell 9. Samband mellan utsatthet och regler för tid tillbringas med medier 17–18 år (Pearson, $p < ,001$).

17–18 år	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
Regler för hur lång tid med datorspel	,078	-,085	,102	,307
Regler för hur sent med datorspel	,033	,088	-,049	-,262
Regler för hur länge med sociala medier	-,123	-,097	-,020	,463
Regler för hur sent med sociala medier	,046	-,146	,054	,095
Regler för hur lång tid med mobil	,022	-,111	-,061	,307
Regler för hur sent med mobil	-,123	-,159	,062	,068

Regler för vad barnet får göra med medier

Sambanden mellan regler för vad barnet får göra och utsatthet på nätet följer samma mönster som sambanden mellan tidsregler och utsatthet. Det gäller båda åldersgrupperna. Bland 13–16-åringarna handlar det alltså återigen om, i huvudsak, svaga negativa samband (se tabell 9 nedan) som pekar på att barn med regler för vad det får göra är något mindre utsatta än de som inte har regler. Bland barn och unga i åldrarna 17–18 år är sambanden återigen något svagare och mer motsägelsefulla (se tabell 9 nedan). Återigen utmärker sig gruppen pojkar med psykiska funktionsnedsättningar med genomgående positiva samband, vilket rimligen handlar om att reglerna till kommit till följd av utsattheten snarare än tvärtom.

Tabell 10. Samband mellan utsatthet och regler för vad barn får göra med medier (Pearson, $p < ,001$).

	Flickor utan psykisk funk.	Pojkar utan psykisk funk.	Flickor med psykisk funk.	Pojkar med psykisk funk.
13–16 år				
Har din familj regler för: vilka spel du får spela?	-,043	-,133	-,170	-,286
Vilka du får ha kontakt med i sociala medier?	,028	-,141	-,036	-,166
Vilka filmer, tv-program eller klipp du får titta på?	-,100	-,072	-,269	-,226
Vad du får lägga upp och dela på sociala medier?	-,007	-,025	,016	-,127
17–18 år				
Har din familj regler för: vilka spel du får spela?	-,113	-,103	,043	,226
Vilka du får ha kontakt med i sociala medier?	,008	-,009	,170	,166
Vilka filmer, tv-program eller klipp du får titta på?	,118	-,079	,043	,145
Vad du får lägga upp och dela på sociala medier?	-,016	-,021	-,012	,154

5.3 Regressionsanalys

I föreliggande avsnitt redovisas resultaten från en multipel linjär regressionsanalys. Avsikten med det är att ge en mer överskådlig och justerad bild av sambanden mellan de olika undersökningsvariablerna och deras gemensamma påverkan på barns och ungas utsatthet på nätet. Återigen ska resultaten för denna analys inte tolkas som om att de beskriver ett faktiskt orsak- och verkanssamband (Andersson, 2020, s. 78). I synnerhet eftersom data för denna undersökning inte är longitudinell utan beskriver ett tvärsnitt av barns och ungas medieanvändning under en begränsad period. Den ger oss en lägesbild men kan inte säga om utsatthet på nätet har tillkommit till följd av en särskild händelse eller omständighet. Till skillnad från korrelationsanalyserna kan dock regressionsanalysen, som sagt, bidra med ytterligare värdefulla insikter om hur utsatthet på nätet skiljer sig åt bland olika grupper av barn när flera olika variabler tas i beaktande samtidigt.

Inför analysen sorterades undersökningsvariablerna in i fyra olika kategorier av oberoende variabler för att sedan adderas successivt i en hierarkisk modell. I den första kategorin ingick barnens omedelbara demografiska bakgrundsvariabler så som barnets kön (om barnet är flicka), ålder och om det har en psykisk funktionsnedsättning. I den andra kategorin ingick variablerna om vårdnadshavarnas utbildningsnivå, härkomst och familjens ekonomiska standard som indirekt beskriver barnens demografiska bakgrund. I den tredje kategorin ingick de olika variablerna för restriktiv medling kopplad till tid med medier. I den fjärde kategorin ingick variablerna för restriktiv medling kopplad till vad barnet får göra med medier. I den femte och sista kategorin ingick de olika variablerna för aktiv medling.

Med undantag för 6 variabler, är de oberoende variablerna i den linjära regressionsanalysen samma undersökningsvariabler som användes i korrelationsanalyserna. De variabler som har bearbetats ytterligare är variabeln för vårdnadshavarnas utbildningsnivå och variablerna för aktiv medling. Dessa har räknats om till dikotoma variabler. Den dikotoma variabeln för vårdnadshavarnas utbildningsnivå utgörs av de vårdnadshavare som har en treårig gymnasial utbildning eller mer och de som inte har det. De dikotoma variablerna för aktiv föräldramedling omfattar de barn som har uppgett att de samtalar med sina föräldrar (oavsett hur ofta) och resten (inte eller vet ej). Givet dessa bearbetningar blir resultaten för dessa variabler inte fullt lika exakta som i korrelationsanalyserna. Det blir dock möjligt att göra en mer sammantagen och justerad analys.

I tabell 10 nedan redovisas ett urval av resultaten från analysen (vänligen se bilaga 1 för en fullständig redovisning). Tabellen innehåller bl.a. information om hur mycket de oberoende variablerna påverkar den beroende variabeln utsatthet på nätet. Dels uttryckt i ett faktiskt mått på den 18-gradiga skalan (B). Närmare bestämt hur mycket värdet på skalan förändras om den oberoende variabeln förändras. Dels uttryckt som det standardiserade värdet (β) av sambandets styrka mellan -1 och +1 i jämförelse med andra oberoende variabler. Därutöver ger regressionsanalysen också ett värde mellan 0 och 1 som indikerar hur mycket av variationen i den beroende variabeln (utsatthet på nätet) som kan förklaras av de oberoende variablerna tillsammans (R^2). Något förenklat kan detta värde beskrivas som en sorts procentsats. Med en hierarkisk regressionsanalys blir det bland annat möjligt att följa hur dessa värden förändras i takt med att nya oberoende variabler adderas till analysen.

Tabell 11. Utsatthet på nätet justerad för samtliga undersökningsvariabler i en hierarkisk modellering. Beräknat på hela urvalet 13–18 år.

	1. Utsatthet på nätet			2. Med VH:s demografiska bakgrund			3. Med restriktiv medling (tid)			4. Med restriktiv medling (vad)			5. Med aktiv medling		
	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p
Konstant	-0,843		<,001	0,047		0,066	1,179		<,001	1,497		<,001	2,537		<,001
Barnets kön	0,488	0,119	<,001	0,433	0,106	<,001	0,392	0,096	<,001	0,337	0,083	<,001	0,425	0,104	<,001
Barnets ålder	0,069	0,060	<,001	0,063	0,055	<,001	0,006	0,005	<,001	-0,010	-0,009	<,001	-0,012	-0,011	<,001
Psykisk funktionsnedsättning	0,693	0,127	<,001	0,622	0,114	<,001	0,649	0,119	<,001	0,677	0,124	<,001	0,622	0,114	<,001
Fam. ekonomiska standard				-0,358	-0,083	<,001	-0,357	-0,083	<,001	-0,342	-0,080	<,001	-0,293	-0,068	<,001
VH med högre utbildning				-0,378	-0,078	<,001	-0,356	-0,074	<,001	-0,363	-0,075	<,001	-0,302	-0,063	<,001
Med två svenskfödda VH				0,248	0,055	<,001	0,209	0,047	<,001	0,208	0,046	<,001	0,224	0,05	<,001
R ²	0,036		<,001	0,052		<,001	0,060		<,001	0,066		<,001	0,078		<,001

Inledningsvis går det att konstatera att regressionsanalysen i hög grad bekräftar resultaten från korrelationsanalyserna. Av tabell 10 ovan framgår exempelvis att de fem kategorierna med sammanlagt 21 oberoende variabler inte förklarar mer än 7,8 % av variationen i den beroende variabeln utsatthet på nätet. Samtidigt är alltså resultatet inte särskilt förvånande eftersom det inte förekom några starka samband i korrelationsanalyserna heller. Av den anledningen går det också att konstatera att utsatthet på nätet utgör ett komplicerat fenomen som inte enbart låter sig förklaras av barns och ungas demografiska bakgrund eller om deras vårdnadshavare tillämpar föräldramedling eller inte.

Sett till de övriga värdena går det också att konstatera att flera av de oberoende variablerna modererar varandra. Vid en jämförelse av den första modellen med den andra, det vill säga när samband mellan utsatthet på nätet och barnets omedelbara demografiska bakgrund kontrolleras för vårdnadshavarnas demografiska bakgrund, går det exempelvis att konstatera att barn till vårdnadshavare med högre utbildning och i familjer med högre ekonomisk standard är något mindre utsatta i jämförelse med andra barn. I den andra modellen minskar alltså värdena för B och β när det gäller barnets kön, ålder och om det har en psykisk funktionsnedsättning. Även det här mönstret känns igen från korrelationsanalyserna.

När den tredje kategorin av oberoende variabler (restriktiv medling tid) adderas fortsätter delvis den trenden. Förklaringskraften i barnets kön och ålder modereras av den restriktiva medlingen. Däremot inte bland barn med psykiska funktionsnedsättningar och barn i familjer med högre ekonomisk standard. Något förenklat går att konstatera att utsattheten på nätet inte är lägre bland alla barn och unga om de har regler för hur länge och sent de får använda medier. I synnerhet inte om de har psykiska funktionsnedsättningar, då kan förhållandet till och med vara omvänt, eller om familjen har högre ekonomisk standard. Det här resultatet känns delvis igen från korrelationsanalyserna där det förekom svaga till medelstarka positiva samband mellan restriktiv medling och utsatthet på nätet bland pojkar och flickor med psykiska funktionsnedsättningar i åldrarna 17–18 år. Av regressionsanalysen framgår alltså att sambandet mellan restriktiv medling (tidsregler) och utsatthet på nätet bland barn med psykiska funktionsnedsättningar, förutom ålder och kön, också kan skilja sig åt i fråga om vårdnadshavarnas utbildningsnivå, härkomst och familjens ekonomiska standard. Där utsattheten är större bland de som har regler än de som inte har det i vissa grupper. Denna trend fortsätter och förstärks för barn med psykiska funktionsnedsättningar när den fjärde kategorin av oberoende variabler adderas, restriktiv medling kring vad barnet får göra. Som tidigare nämnts handlar inte positiva samband om att det ena, i det här fallet regler, leder till det andra, mer utsatthet. En rimligare förklaring torde vara att vårdnadshavare har infört regler till följd av att utsattheten har blivit känd.

Den femte och sista kategorin av oberoende variabler innefattar aktiv medling och samtal mellan barn och vårdnadshavare om barnets medieanvändning. Som framgår av tabell 10 ovan förändras nu mönstret i jämförelse med de föregående modellerna på så vis att den aktiva medlingen modererar, närmre bestämt minskar, förklaringskraften hos psykisk funktionsnedsättning,

vårdnadshavare med högre utbildning och familjens ekonomiska standard. Det innebär alltså att utsattheten inom dessa grupper är något lägre bland barn som samtalar med sina vårdnadshavare om sin medieanvändning när sambandet kontrolleras för vårdnadshavarnas demografiska bakgrund och restriktiv medling. Det omvända gäller för barnets kön. Där ökar styrkan vilket, något förenklat, innebär att flickor som samtalar med sina vårdnadshavare om sin medieanvändning är något mer utsatta än andra flickor när det sambandet samtidigt kontrolleras för vårdnadshavarnas demografiska bakgrund och förekomsten av restriktiv medling.

Sammanfattningsvis går alltså att konstatera att utsatthet på nätet utgör ett komplext fenomen som endast delvis låter sig förklaras av barns och ungas demografiska bakgrund och vårdnadshavarnas föräldramedling. Av regressionsanalysen framgår dessutom att barnets kön och om det har en psykisk funktionsnedsättning väger tyngst när det gäller att förklara variationen i utsatthet på nätet. Det bekräftar alltså att flickor med psykiska funktionsnedsättningar utgör en särskilt utsatt grupp på nätet (Andersson m.fl., 2024). Sambanden mellan utsatthet, barnets kön och psykisk funktionsnedsättning modereras emellertid av vårdnadshavarnas demografiska bakgrund på så vis att utsattheten bland flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar är något lägre bland de som har vårdnadshavare med högre utbildning och lever i familjer med högre ekonomisk standard.

Detsamma går däremot inte att säga om restriktiv eller aktiv föräldramedling eftersom utsattheten fortfarande tycks variera, ibland kraftigt, mellan olika grupper av barn vars vårdnadshavare tillämpar restriktiv och/eller aktiv föräldramedling. Som tidigare har anförts, behöver inte det handla om att föräldramedling har olika effekt på olika barn. Det kan också handla om att vårdnadshavare har blivit mer engagerade i sina barns medieanvändning till följd av att barnets utsatthet har blivit känd. Givet vad som är känt från tidigare intervjuer med barn och unga kan det dock fortfarande vara så att kvaliteten på föräldramedlingen, i synnerhet den aktiva och samtalsbaserade, inte alltid räcker till för att tjäna ett förebyggande syfte. Om barnet skäms eller inte tror att vårdnadshavaren ska förstå kan ju mycket väl aktiv föräldramedling och utsatthet på nätet pågå parallellt utan att det ena utesluter det andra.

6.

Slutsatser

Slutsatser

I föreliggande kapitel sammanfattas resultaten från undersökningen och diskuteras i relation till tidigare forskning på området.

6.1 Ett begränsat men allvarligt och sammansatt problem

Resultaten i föreliggande rapport bekräftar att utsatthet på nätet alltså utgör ett begränsat fenomen där de flesta barn sällan eller aldrig har blivit utsatta för anti-socialt kommunikativt handlande (Berne & Frisé, 2020, s. 33; Smahel m.fl., 2020). I likhet med tidigare undersökningar bekräftas samtidigt att vissa barn är mer utsatta än andra. I synnerhet flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar (Andersson m.fl., 2024; Berne & Frisé, 2020, s. 40 ff. Heimdahl Vepsä & Karlsson, 2025). Det bör dock förtydligas att denna fördelning gäller för de specifika former av anti-socialt kommunikativt handlande, när barn blir föremål för andras kränkningar (Andersson m.fl., 2016, s. 33), som undersöks i *Ungar & medier*. Närmare bestämt mobbning, hot och sexuella trakasserier. Det utesluter alltså inte att andra grupper av barn och unga, exempelvis pojkar, samtidigt kan vara mer utsatta för andra former av skadlig mediepåverkan (Berne & Frisé, 2020, s. 41).

Ett annat viktigt delresultat från databearbetningen och konstruktionen av det index (se avsnitt 4.1) som använts för att undersöka utsatthet på nätet i föreliggande rapport är att utsattheten för olika typer av anti-socialt kommunikativt handlande så som mobbning, hot eller sexuella trakasserier korrelerar. Det betyder att barn som har blivit utsatta för exempelvis mobbning på nätet, med hög sannolikhet har blivit utsatta för hot och/eller sexuella trakasserier också. Detsamma går att säga om frekvensen. Alltså att barn som utsätts för exempelvis mobbning en eller flera gånger i månaden, med hög sannolikhet också har utsatts för hot och/eller sexuella trakasserier en eller flera gånger i månaden. I ljuset av de här sambanden, ter sig utsatthet på nätet inte endast som ett allvarligt problem med svåra konsekvenser för de som drabbas (Andersson m.fl., 2024; Berne & Frisé, 2020, s. 51). Det blir också tydligt att utsatthet på nätet utgör ett sammansatt problem där flera typer av kränkningar kan pågå samtidigt i samma omfattning.

6.2 Något lägre utsatthet bland barn i familjer med högre socioekonomisk status

Som framgår av korrelationsanalyserna och regressionsanalysen är utsattheten på nätet något lägre bland barn i familjer med högre socioekonomisk status. Närmare bestämt i familjer med högre ekonomisk standard och där vårdnadshavarna har hög utbildning. Det gäller även för flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar, där sambanden med utsatthet försvagas när de samtidigt kontrolleras för vårdnadshavarnas utbildningsnivå och familjens

ekonomiska standard. Även om sambanden försvagas, är det fortfarande så att flickor och barn med psykiska funktionsnedsättningar är mer utsatta än andra barn och unga. Sambanden mellan utsatthet på nätet och kön och psykisk funktionsnedsättning är alltså fortfarande starkare i jämförelse med sambanden mellan utsatthet på nätet och familjens ekonomiska standard och vårdnadshavarnas utbildningsnivå.

Mönstret med lägre utsatthet bland barn i familjer med högre socioekonomisk status är också känt sen tidigare (Berne & Frisé, 2020, s. 47; Lejonstad, 2024). Givet de jämförelsevis svaga styrkorna, och delvis motstridiga riktningarna, på dessa samband, som framgår av föreliggande undersökning, borde dock effekten av denna skyddsfaktor inte överdrivas. Åtminstone inte när det gäller utsatthet för mobbning, hot och sexuella trakasserier på nätet. Även om det fortfarande kan vara så att vårdnadshavare med högre socioekonomisk status kan ha bättre förutsättningar att stötta sina barn i deras medieanvändning (Danielsson, 2021; V. Katz & Hightower, 2023; V. S. Katz m.fl., 2018; Paus-Hasebrink m.fl., 2019).

6.3 Något lägre utsatthet bland barn med aktiv och/eller restriktiv föräldramedling

Vad gäller föräldramedlingen förekommer delvis motstridiga samband med utsatthet på nätet bland barn och unga. Som framgår av korrelationsanalyserna är exempelvis utsattheten något lägre bland barn och unga i åldrarna 13–16 år som har regler för hur länge eller sent de får använda medier. Sambanden är ungefär de samma bland barn i åldrarna 17–18 år, om än svagare och delvis motstridiga på det viset att pojkar med psykiska funktionsnedsättningar som har tidsregler i vissa fall är mer utsatta. När dessa samband samtidigt kontrolleras för vårdnadshavarnas socioekonomiska status framgår dessutom att utsattheten är högre bland barn med psykiska funktionsnedsättningar och regler för hur länge eller sent då får använda medier i familjer med högre socioekonomisk status. Bland flickor i familjer med högre socioekonomisk status och restriktiv medling kring tid med medier är däremot utsattheten lägre i jämförelse med de utan regler. Denna trend fortsätter när sambanden samtidigt kontrolleras för restriktiv medling kring vad barnet får göra. Sammantaget förefaller alltså den restriktiva medlingen slå olika beroende på barnets kön, om det har en psykisk funktionsnedsättning och den familjens socioekonomiska status.

Sett till den aktiva medlingen förekom genomgående svaga samband med utsatthet på nätet och jämförelsevis få tydliga mönster i den ena eller andra riktningen. När sambanden mellan aktiv föräldramedling och utsatthet på nätet kontrollerades för vårdnadshavarnas socioekonomiska status och förekomsten av restriktiv medling, blev också utfallet lite olika bland olika grupper. Bland flickor i familjer med högre socioekonomisk status och restriktiv föräldramedling var exempelvis utsattheten något högre i jämförelse med andra flickor. Medan utsattheten var något lägre bland barn med psykiska funktionsnedsättningar i familjer med högre socioekonomisk status som både

hade restriktiv och aktiv föräldramedling. I likhet med den restriktiva medlingen var det alltså svårt att generalisera betydelsen av aktiv medling.

Det bör också förtydligas att det inte går att identifiera något kausalt samband utifrån den data som använts i den här undersökningen. Därför går det inte att bekräfta att mera föräldramedling leder till mindre utsatthet, även om det finns tidigare forskning som pekar i den riktningen (Berne & Frisé, 2020, s. 47). På samma sätt går det inte heller att bekräfta att mera föräldramedling leder till mera utsatthet. I de fall barn med restriktiv och/eller aktiv föräldramedling är mer utsatta än andra barn, torde sambandet snarare tyda på att föräldramedlingen är en följd av den höga utsattheten än tvärtom. Till sist bör inte heller betydelsen av föräldramedling överdrivas när det kommer till barns och ungas utsatthet på nätet. Dels på grund av att styrkan på sambanden mellan utsatthet på nätet och aktiv medling och restriktiv medling, som påträffades i denna undersökning, ligger på samma låga nivåer, eller svagare, som vårdnadshavarnas socioekonomiska status. Dels på grund av att vad som faktiskt ryms i samtal mellan barn och vuxna om vad som händer på nätet kan vara väldigt begränsat till följd av att barn och unga känner skam och/eller att vuxna inte förstår eller bryr sig om vad som händer på nätet (Cardell m.fl., 2024; Danielsson, 2021; Kjellström, 2026)

6.4 Vårdnadshavans ansvar och föräldramedling utgör delar av en bredare lösning

Som tidigare nämnts utgör utsatthet på nätet ett begränsat men alltjämt allvarligt problem för särskilda grupper av barn och unga. I olika studier, varav flera företagits av Mediemyndigheten och dessförinnan Statens medieråd, konstateras att det, föga förvånande, finns tydliga samband mellan utsatthet och nedsatt psykiskt välbefinnande (Andersson, 2020, 2022; Andersson m.fl., 2024; Berne & Frisé, 2020). Vilket i värsta fall kan leda till självmord. I ljuset av de resultat som presenterades i den senaste omgången av *Ungar & medier*, ser dessvärre inte heller utsattheten ut att minska i någon nämnvärd omfattning bland svenska barn och unga (Andersson, 2025, s. 131).

Ett viktigt led i arbetet med att förebygga och på sikt minska det här problemet måste vara att fortsätta följa och analysera medieutvecklingen bland barn och unga. I synnerhet vad gäller betydelsen och effekten av de verktyg och strategier som finns tillgängliga för att förebygga utsatthet på nätet. Det inbegriper inte minst en närmare analys av barns och ungas familjeförhållanden och de strategier som vårdnadshavare tillämpar, eller inte, för att skydda sina barn från skadlig mediepåverkan. Dels på grund av den framskjutna position som vårdnadshavare i Sverige, och Europa, har fått vad gäller ansvaret att skydda barn från skadlig mediepåverkan under de senaste 40 åren (Andersson m.fl., 2025). Dels på grund av vår kunskap om de olika förutsättningar som föreligger i olika familjer (Danielsson, 2021; V. Katz & Hightower, 2023; Livingstone & Blum-Ross, 2020; Paus-Hasebrink m.fl., 2019; Sandberg m.fl., 2024), vad gäller att efterleva skyldigheterna som följer med det ansvaret.

Mot bakgrund av dessa omständigheter utgör föreliggande rapport ett viktigt bidrag i arbetet med att förebygga utsatthet på nätet bland barn och unga. Med anledning av de jämförelsevis svaga samband som framkom i analysen, blir dock, dessvärre, den övergripande slutsatsen att vårdnadshavaransvar och föräldramedling, ensamma inte räcker till för att skydda barn från skadlig mediepåverkan och lösa problemet med barns utsatthet på nätet. I likhet med myndighetens tidigare undersökningar av utsatthet på nätet, föreslås i stället en holistisk väg framåt (Andersson m.fl., 2024, s. 65) där även andra aktörer engageras, ännu mera, i arbetet med att förebygga utsatthet på nätet. Det gäller inte minst skolan, som i tidigare forskning, visat sig vara en viktig bundsförvant i kampen mot nätmobbning (Berne & Frisé, 2020, s. 48). Därutöver är det också viktigt att målen med Förordningen om digitala tjänster (Digital Services Act, DSA) följs upp och utvärderas. För att säkerställa att också plattformarna tar sitt ansvar vad gäller skydd av barn från skadlig mediepåverkan. På längre sikt torde det också bli nödvändigt att trappa upp arbetet med att forma sunda normer och attityder bland barn och unga. Inte minst kopplat till kön och jämställdhet eftersom en oproportionerligt stor del av mobbningen, hoten och trakasserierna på nätet riktas mot flickor.

7.

Litteratur

Litteratur

Andersson, Y. (2020). Unga, medier och psykisk ohälsa: En rapport om svenska ungdomars självskattade psykiska välbefinnande i relation till deras medieanvändning. Statens medieråd.

Andersson, Y. (2022). Unga, medier och psykisk ohälsa: Uppföljning 2020, under Covid 19-pandemin. Statens medieråd.

Andersson, Y. (2024). Barn, medier och psykiska besvär. Statistikbilaga till Digitala medier och barns och ungas hälsa, en kunskapsöversikt, 2024. Mediemyndigheten.

Andersson, Y. (2025). Ungar & medier 2025. Mediemyndigheten.

Andersson, Y., Christoffersson, J., & Dalquist, U. (2016). Vad är skadlig mediepåverkan? Statens medieråd.

Andersson, Y., Christoffersson, J., & Karlsson, M. (2025). Vem har ansvaret för barnens medieanvändning? Historiska skeden och vändningar. I Y. Andersson & M. Swanström (Red.), *Medieutblick 2025 – För ett öppet och tryggt medielandskap* (s. 109–119). Mediemyndigheten.

Andersson, Y., Karlsson, M., & Agdalen, L. (2024). Mellan gemenskap och utsatthet. En rapport om digitala medier och psykisk ohälsa bland unga tjejer med NPF. Mediemyndigheten.

Bergquist, L., Christiansson, Y., Forsbeck, B., Warg, F., & Johansson, B. (2025). Friendsrapporten 2025. Trygghet, tillit och tillhörighet. Friends.

Berne, S., & Frisé, A. (2020). Utsatt på internet. En internationell forskningsöversikt om nätmobbning bland barn och unga. Statens medieråd.

Blaikie, N. W. H. (2009). *Designing social research: The logic of anticipation* (2. ed.). Polity.

Cardell, D., Agdalen, L., & Karlsson, M. (2024). Barns och ungas influencers – en fokusgruppsstudie. Mediemyndigheten.

Christofferson, J., & Strandell, J. (2025). Föräldrar & medier 2025. Mediemyndigheten.

Danielsson, M. (2021). Class conditioning and class positioning in young people's everyday life with digital media: Exploring new forms of class-making in the Swedish media welfare state: *NORDICOM Review*. *NORDICOM Review*, 42, 150–162. <https://doi.org/10.2478/nor-2021-0031>

Heimdahl Vepsä, K., & Karlsson, J. (2025). "Ett hemskt men också ett underbart ställe". En rapport om sexuell utsatthet på nätet bland barn med neuro-psykiatriska funktionsnedsättningar. ECPAT.

Helsper, E., Veltri, G., & Livingstone, S. (2024). Parental mediation of children's online risks: The role of parental risk perception, digital skills and risk experiences. *New Media & Society*. <https://journals.sagepub.com/home/NMS>

Katz, V., & Hightower, B. (2023). How Class Matters: Examining Working-Class Children's Home Technology Environments from a Developmental Perspective: *International Journal of Communication* (19328036). *International Journal of Communication* (19328036), 17, 4057–4078.

Katz, V. S., Moran, M. B., & Gonzalez, C. (2018). Connecting with technology in lower-income US families. *New Media & Society*, 20(7), 2509–2533. <https://doi.org/10.1177/1461444817726319>

Kjellström, Z. (2025). Barn och ungas strategier online. En forskningsöversikt. Mediemyndigheten.

Kjellström, Z. (2026). Barns och ungas strategier online. Mediemyndigheten.

Lejonstad, A. (2024). Skolundersökningen om brott 2023. Om utsatthet för och delaktighet i brott. Brottsförebyggande rådet.

Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2020). Parenting for a Digital Future: How Hopes and Fears about Technology Shape Children's Lives [Elektronisk resurs]. Oxford University Press USA - OSO.

Livingstone, S., & Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children. CO:RE Short Report Series on Key Topics, 14 S. <https://doi.org/10.21241/SSOAR.71817>

Mediemyndigheten. (2024). Rapport om ungas perspektiv på skadlig mediepåverkan. Mediemyndigheten.

Neuman, E. (2025). OLIKA PLATS – OLIKA LIV. Unga och socioekonomisk ojämlikhet. MUCF.

Nordén, E. (2024). Hot och våld mot elever i skolmiljö. Om utvecklingen, vilka som utsätts och överlappning med mobbning (Vol. 2024). Brottsförebyggande rådet.

Paus-Hasebrink, I., Kulterer, J., & Sinner, P. (2019). Social Inequality, Childhood and the Media: A Longitudinal Study of the Mediatization of Socialisation [Elektronisk resurs].

Salonen, T., & Abutaleb Rosenlundh, S. (2025). En ny verklighet. Rädda Barnens barnfattighedsrapport Sverige 2025. Rädda Barnen.

Sandberg, H., Sjöberg, U., & Sundin, E. (2024). Små barns digitala vardagsliv: Barndom, föräldraskap och modernt familjeliv. Institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:-diva-66040>

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., & Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online.

Statens medieråd. (2016). Mellan auktoritet och autonomi: Medieanvändning, föräldramedling och konflikter i familjelivet. Statens medieråd.

8.

Bilagor

Bilaga 1. Regressionsanalys

Modell	1			2			3			4			5		
	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p
Konstant	-0,843		0	0,047		0,066	1,179		0	1,497		0	2,537		0
Barnets kön	0,488	0,119	0	0,433	0,106	0	0,392	0,096	0	0,337	0,083	0	0,425	0,104	0
Barnets ålder	0,069	0,06	0	0,063	0,055	0	0,006	0,005	0	-0,01	-0,009	0	-0,012	-0,011	0
Psykisk funktionsnedsättning	0,693	0,127	0	0,622	0,114	0	0,649	0,119	0	0,677	0,124	0	0,622	0,114	0
Familjens ekonomiska standard				-0,358	-0,083	0	-0,357	-0,083	0	-0,342	-0,08	0	-0,293	-0,068	0
VH med högre utbildning				-0,378	-0,078	0	-0,356	-0,074	0	-0,363	-0,075	0	-0,302	-0,063	0
Med två svenskfödda VH				0,248	0,055	0	0,209	0,047	0	0,208	0,046	0	0,224	0,05	0
Regler för hur lång tid med datorspel							-0,019	-0,004	0,024	0,029	0,006	0,001	0,045	0,01	0
Regler för hur sent med datorspel							-0,075	-0,018	0	-0,057	-0,014	0	-0,07	-0,017	0
Regler för hur länge med sociala medier							-0,153	-0,03	0	-0,144	-0,028	0	-0,169	-0,033	0

Modell	1			2			3			4			5		
	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p	B	β	p
Regler för hur sent med sociala medier							0,034	0,008	0	0,064	0,015	0	0,056	0,013	0
Regler för hur lång tid med mobil							0,072	0,014	0	0,08	0,016	0	0,081	0,016	0
Regler för hur sent med mobil							-0,362	0,014	0	-0,388	-0,093	0	-0,37	-0,089	0
Har din familj regler för: vilka spel du får spela?										-0,283	-0,055	0	-0,264	-0,052	0
Vilka du får ha kontakt med i sociala medier? 13-16										0,065	0,014	0	0,054	0,011	0
Vilka filmer, tv-program eller klipp du får titta på?										-0,26	-0,048	0	-0,237	-0,044	0
Vad du får lägga upp och dela på sociala medier?										0,213	0,044	0	0,182	0,038	
Samtal om böcker du läst													-0,256	-0,062	
Samtal om spel du spelat													0,209	0,05	
Samtal om saker du gjort/sett på internet.													0,25	0,047	
Samtal om filmer eller tv-program du sett.													-0,181	-0,028	
Samtal om din dag och hur den har varit													-1,315	-0,082	
R ²	0,036			0,052			0,06			0,066			0,078		

Mediemyndigheten

Tel: 08-580 070 00
www.mediemyndigheten.se